

*Mednarodno obvestilo za revizijsko prakso*

**MORP 1000**

**POSEBNE PRESOJE  
PRI REVIDIRANJU  
FINANČNIH INSTRUMENTOV**

To mednarodno obvestilo za revizijsko prakso (MORP) 1000 – *Posebne presoje pri revidiranju finančnih instrumentov*, ki ga je objavil Odbor za mednarodne standarde revidiranja in dajanja zagotovil (International Auditing and Assurance Standards Board, IAASB) pri Mednarodni zvezi računovodskih strokovnjakov (IFAC) decembra 2011 v angleščini, je prevedel v slovenščino Slovenski inštitut za revizijo septembra 2012 in se uporablja z dovoljenjem IFAC. Postopek prevajanja MORP 1000 je ocenil IFAC, prevod pa je bil opravljen v skladu s *Prevajalskimi usmeritvami – Usmeritve za prevajanje in uporabo, ki jih je izdal IFAC*. Potrjeno besedilo tega MORP 1000 je tisto, ki ga je IFAC objavil v angleščini.

Avtorske pravice, povezane z Mednarodnim obvestilom za revizijsko prakso (MORP) 1000 – *Posebne presoje pri revidiranju finančnih instrumentov* © 2011 ima Mednarodna zveza računovodskih strokovnjakov (International Federation of Accountants, IFAC). Vse pravice pridržane.

This International Auditing Practice Note (IAPN) 1000, *Special Considerations in Auditing Financial Instruments* published by the International Auditing and Assurance Standards Board of the International Federation of Accountants (IFAC) in December 2011 in the English language, has been translated into Slovenian by Slovenian Institute of Auditors in September 2012, and is reproduced with the permission of IFAC. The process for translating the IAPN 1000 was considered by IFAC and the translation was conducted in accordance with “Policy Statement—Policy for Translating and Reproducing Standards Issued by IFAC.” The approved text of this IAPN 1000 is that published by IFAC in the English language.

English language text of International Auditing Practice Note (IAPN) 1000, *Special Considerations in Auditing Financial Instruments* © 2011 by the International Federation of Accountants (IFAC). All rights reserved.

Slovenian language text of International Auditing Practice Note (IAPN) 1000, *Special Considerations in Auditing Financial Instruments* © 2012 by the International Federation of Accountants (IFAC). All rights reserved.

Izvirni naslov Mednarodno obvestilo za revizijsko prakso (MORP) 1000 – *Posebne presoje pri revidiranju finančnih instrumentov*: International Auditing Practice Note (IAPN) 1000, *Special Considerations in Auditing Financial Instruments* ISBN: 978-1-60815-104-2

**MORS 1000****POSEBNE PRESOJE PRI REVIDIRANJU  
FINANČNIH INSTRUMENTOV****VSEBINA**

|                                                                   | Odstavek |
|-------------------------------------------------------------------|----------|
| <b>Uvod</b>                                                       | 1–10     |
| <b>I. poglavje — Osnovne informacije o finančnih instrumentih</b> | 11–69    |
| Namen in tveganja uporabe finančnih instrumentov                  | 14–19    |
| Kontrole, povezane s finančnimi instrumenti                       | 20–23    |
| Popolnost, točnost in obstoj                                      | 24–33    |
| Potrditve trgovanja in klirinške hiše                             | 25–26    |
| Uskladitve z bankami in skrbniki                                  | 27–30    |
| Druge kontrole popolnosti, točnosti in obstoja                    | 31–33    |
| Vrednotenje finančnih instrumentov                                | 34–64    |
| Zahteve računovodskega poročanja                                  | 34–37    |
| Preverljivi in nepreverljivi vhodni podatki                       | 38–39    |
| Učinki nedelujočih trgov                                          | 40–42    |
| Poslovodski proces vrednotenja                                    | 43–63    |
| Modeli                                                            | 47–49    |
| Primer običajnega finančnega instrumenta                          | 50–51    |
| Zunanji viri ugotavljanja cen                                     | 52–62    |
| Uporaba veščakov za vrednotenje                                   | 63       |
| Problemi, povezani s finančnimi obveznostmi                       | 64       |
| Predstavljanje in razkrivanje finančnih instrumentov              | 65–69    |
| Vrste razkritij                                                   | 67–69    |

|                                                                                                     |           |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| Revidiranje finančnih instrumentov                                                                  | MORP 1000 |
| <b>II. poglavje — Revizijske presoje v zvezi s finančnimi instrumenti</b>                           | 70–146    |
| Poklicna nezaupljivost                                                                              | 71–72     |
| Presoje pri načrtovanju                                                                             | 73–84     |
| Poznavanje zahtev računovodenja in razkrivanja                                                      | 74        |
| Poznavanje finančnih instrumentov                                                                   | 75–77     |
| Uporaba oseb s posebnimi izkušnjami in znanjem pri reviziji                                         | 78–80     |
| Poznavanje notranjega kontroliranja                                                                 | 81        |
| Poznavanje narave, vloge in dejavnosti notranjega revidiranja                                       | 82–83     |
| Poznavanje poslovske metodologije za vrednotenje finančnih instrumentov                             | 84        |
| Ocenjevanje tveganj pomembno napačne navedbe in odzivanje nanje                                     | 85–105    |
| Celovite presoje v zvezi s finančnimi instrumenti                                                   | 85        |
| Dejavniki tveganja prevare                                                                          | 86–88     |
| Ocenjevanje tveganja pomembno napačne navedbe                                                       | 89–90     |
| Dejavniki za presojo pri odločanju, ali in v kakšnem obsegu preizkusiti uspešnost delovanja kontrol | 91–95     |
| Postopki preizkušanja podatkov                                                                      | 96–97     |
| Preizkusi z dvojnim namenom                                                                         | 98        |
| Čas revizorjevih postopkov                                                                          | 99–102    |
| Postopki, povezani s popolnostjo, točnostjo, obstojem, nastankom ter pravicami in obvezami          | 103–105   |
| Vrednotenje finančnih instrumentov                                                                  | 106–137   |
| Zahteve računovodskega poročanja                                                                    | 106–108   |
| Ocenjevanje tveganja pomembno napačne navedbe, povezane z vrednotenjem                              | 109–113   |
| Bistvena tveganja                                                                                   | 110–113   |
| Priprava pristopa k revidiranju                                                                     | 114–115   |

|                                                                             |         |
|-----------------------------------------------------------------------------|---------|
| Revizijske presoje, kadar poslovodstvo uporabi zunanji vir ugotavljanja cen | 116–120 |
| Revizijske presoje, kadar poslovodstvo oceni poštene vrednosti po modelu    | 121–132 |
| Ocenjevanje sprejemljivosti predpostavk poslovodstva                        | 129–132 |
| Revizijske presoje, kadar organizacija uporabi veščaka poslovodstva         | 133–135 |
| Priprava točkovne ocene ali razpona ocen                                    | 136–137 |
| Predstavljanje in razkrivanje finančnih instrumentov                        | 138–141 |
| Postopki, povezani s predstavljanjem in razkrivanjem finančnih instrumentov | 140–141 |
| Druge ustrezne revizijske presoje                                           | 142–145 |
| Pisne predstavitve                                                          | 142     |
| Obveščanje pristojnih za upravljanje in drugih                              | 143–145 |
| Obveščanje regulatorjev in drugih                                           | 145     |

Dodatek: Primeri kontrol, povezanih s finančnimi instrumenti

Mednarodno obvestilo za revizijsko prakso (MORP) 1000 – *Posebne presoje pri revidiranju finančnih instrumentov* je treba brati v povezavi s *Predgovorom k Mednarodnim standardom upravljanja kakovosti, revidiranja, preiskovanja, drugih poslov dajanja zagotovil in sorodnih storitev*. MORP revizorjem ne nalagajo dodatnih zahtev poleg tistih, ki so vključene v Mednarodne standarde revidiranja (MSR-je), in ne spreminjajo revizorjeve odgovornosti, da ravna v skladu z vsemi MSR-ji, ki se nanašajo na revizijo. MORP ponujajo revizorjem praktično pomoč. Za seznanitev z njimi naj bi skrbele organizacije, ki so v posameznih pravnih ureditvah odgovorne za standardizacijo na področju revidiranja, uporabni pa so tudi kot osnova za pripravo ustreznega nacionalnega gradiva. Obenem predstavljajo gradivo, ki ga podjetja lahko uporabijo pri pripravi svojih programov izobraževanja in notranjih navodil.

## Uvod

1. Finančne instrumente lahko uporabljajo finančne in nefinančne organizacije vseh velikosti za zelo različne namene. Nekatere organizacije imajo veliko finančnih instrumentov in transakcij z njimi, medtem ko se druge organizacije vključujejo morda le v nekaj transakcij s finančnimi instrumenti. Nekatere organizacije se morda odločijo za finančne instrumente, da bi s prevzemom tveganja dosegle večje donose, druge organizacije pa morda uporabijo finančne instrumente za zmanjšanje nekaterih tveganj z zavarovanjem pred tveganji ali obvladovanjem izpostavljenosti. To Mednarodno obvestilo za revizijsko prakso (MORP) je primerno za vse take situacije.
2. Za revizije finančnih instrumentov so zlasti pomembni naslednji Mednarodni standardi revidiranja (MSR-ji):
  - a) MSR 540<sup>1</sup> obravnava revizorjeve naloge, povezane z revidiranjem računovodskih ocen, vključno z računovodskimi ocenami, ki se nanašajo na finančne instrumente, izmerjene po poštenu vrednosti;
  - b) MSR 315<sup>2</sup> in MSR 330<sup>3</sup> obravnavata prepoznavanje in ocenjevanje tveganj pomembno napačne navedbe in odzivanje na ta tveganja;
  - c) MSR 500<sup>4</sup> pojasnjuje, kaj predstavlja revizijske dokaze, in obravnava revizorjevo odgovornost za oblikovanje in izvajanje revizijskih postopkov za pridobitev zadostnih in ustreznih revizijskih dokazov, ki mu omogočajo sprejeti primerne sklepe, na katerih utemelji revizorjevo mnenje.
3. Namen tega MORP je zagotoviti:
  - a) osnovne informacije o finančnih instrumentih (I. poglavje) in

---

<sup>1</sup> MSR 540 – *Revidiranje računovodskih ocen, vključno z računovodskimi ocenami poštene vrednosti, in z njimi povezanih razkritij.*

<sup>2</sup> MSR 315 – *Prepoznavanje in ocenjevanje tveganj pomembno napačne navedbe s pomočjo poznavanja organizacije in njenega okolja.*

<sup>3</sup> MSR 330 – *Revizorjevi odzivi na ocenjena tveganja.*

<sup>4</sup> MSR 500 – *Revizijski dokazi.*

- b) obravnavo revizijske presoje v zvezi s finančnimi instrumenti (II. poglavje).

MORP zagotavljajo praktično pomoč revizorjem. Za seznanitev z njimi naj bi skrbele organizacije, ki so v posameznih pravnih ureditvah odgovorne za standardizacijo na področju revidiranja, uporabni pa so tudi kot osnova za pripravo ustreznega nacionalnega gradiva. Obenem predstavljajo gradivo, ki ga podjetja lahko uporabijo pri pripravi svojih programov izobraževanja in notranjih navodil.

4. Ta MORP je ustrezen za organizacije vseh velikosti, saj pri vseh organizacijah obstajajo tveganja pomembno napačne navedbe zaradi uporabe finančnih instrumentov.
5. Navodila za vrednotenje<sup>5</sup> v tem MORP so verjetno primernejša za finančne instrumente, merjene ali razkrite po pošteni vrednosti, medtem ko so navodila za druga področja razen vrednotenja uporabna tako za finančne instrumente, izmerjene po pošteni vrednosti, kot tudi za finančne instrumente, izmerjene po nabavni ali odplačni vrednosti. Ta MORP je uporaben tako za finančna sredstva kot za finančne obveznosti. Ne obravnava pa instrumentov, kot so:
  - a) najenostavnejši finančni instrumenti, na primer gotovina, preprosta posojila, terjatve do kupcev in obveznosti do dobaviteljev,
  - b) naložbe v kapitalske instrumente, ki ne kotirajo, ali
  - c) zavarovalne pogodbe.
6. Ta MORP prav tako ne obravnava posebnih računovodskih vprašanj, ki se nanašajo na finančne instrumente, kot so obračunavanje varovanja pred tveganjem, poslovni izid ob nastanku (pogosto znan kot poslovni izid "na dan 1"), pobotanje, prenosi tveganja ali oslabitve, vključno z oblikovanjem rezervacij za posojilne izgube. Čeprav so te zadeve lahko povezane z obračunavanjem finančnih instrumentov v organizaciji, obravnava revizorjevih presoj, kako se lotiti posebnih računovodskih zahtev, presega področje tega MORP.
7. Revizija v skladu z MSR-ji se izvaja ob predpostavki, da so poslovodstvo, in kjer je to primerno, pristojni za upravljanje sprejeli določeno odgovornost. To vključuje tudi merjenje

---

<sup>5</sup> V tem MORP-u se izraza "vrednotenje" in "merjenje" uporabljata izmenično.

poštene vrednosti. Ta MORP ne nalaga odgovornosti poslovodstvu ali pristojnim za upravljanje, prav tako ne spreminja zakonov in drugih predpisov, ki urejajo njihovo odgovornost.

8. Ta MORP je bil napisan v kontekstu okvirov računovodskega poročanja, ki zagotavljajo pošteno predstavitev za splošen namen, okoliščinam primerno pa utegne biti koristen tudi v drugih okvirih računovodskega poročanja, kot so na primer okviri računovodskega poročanja za poseben namen.
9. Ta MORP se osredotoča predvsem na uradne trditve vrednotenja ter na predstavljanje in razkrivanje, manj podrobno pa obravnava tudi popolnost, točnost in obstoj ter pravice in obveze.
10. Finančni instrumenti so dovzetni za ocenjevalno negotovost, ki je v MSR 540 opredeljena kot "dovzetnost računovodske ocene in z njo povezanih razkritij za z njo neločljivo povezano pomanjkanje natančnosti merjenja."<sup>6</sup> Med drugimi dejavniki vpliva na ocenjevalno negotovost tudi zapletenost finančnih instrumentov. Narava in zanesljivost informacij, ki so na voljo kot podpora pri merjenju finančnih instrumentov, sta zelo različni, kar vpliva na ocenjevalno negotovost, povezano z njihovim merjenjem. V tem MORP je uporabljen izraz "negotovost merjenja", ki se nanaša na ocenjevalno negotovost, povezano z meritvami poštene vrednosti.

## **I. poglavje – Osnovne informacije o finančnih instrumentih**

11. V okvirih računovodskega poročanja obstajajo različne opredelitve finančnih instrumentov. Mednarodni standardi računovodskega poročanja (MSRP) na primer opredeljujejo finančni instrument kot vsako pogodbo, na podlagi katere nastane finančno sredstvo ene organizacije in finančna obveznost ali kapitalski instrument druge organizacije.<sup>7</sup> Finančni instrument je lahko gotovina, kapital druge organizacije, pogodbeni pravica ali obveznost prejeti ali izročiti gotovino ali zamenjati finančna sredstva ali obveznosti, nekatere pogodbe, poravnane z lastnimi kapitalskimi instrumenti organizacije, nekatere pogodbe o nefinančnih sredstvih ali nekatere

---

<sup>6</sup> MSR 540, odstavek 7(c).

<sup>7</sup> Mednarodni računovodski standard (MRS) 32 – *Finančni instrument: predstavljanje*, odstavek 11.

pogodbe, ki so jih izdali zavarovatelji in ne ustrezajo opredelitvi pojma zavarovalne pogodbe. Ta opredelitev zajema širok razpon finančnih instrumentov, od preprostih posojil in depozitov do zapletenih izpeljanih finančnih instrumentov, strukturiranih produktov in nekaterih pogodb za blago.

12. Finančni instrumenti se razlikujejo po zapletenosti, čeprav lahko zapletenost finančnega instrumenta izhaja iz različnih virov, kot so:
- zelo velik obseg posameznih denarnih tokov, pri katerem je zaradi neenovitosti treba analizirati vsakega posebej ali vsaj veliko število skupin denarnih tokov, da se na primer lahko ovrednoti kreditno tveganje (tak primer so zavarovane dolžniške obveze (*collateralized debt obligations* – CDO));
  - zapletene formule za določitev denarnih tokov;
  - negotovost ali spremenljivost prihodnjih denarnih tokov, kot na primer izhaja iz kreditnega tveganja, opcijskih pogodb ali finančnih instrumentov z daljšimi pogodbenimi roki.

Večja kot je spremenljivost denarnih tokov glede na spremenjene tržne razmere, bolj zapleteno in negotovo bo verjetno merjenje poštene vrednosti finančnega instrumenta. Poleg tega pa postane merjenje finančnih instrumentov, ki jim je običajno sorazmerno lahko določiti vrednost, včasih zapleteno zaradi posebnih okoliščin; to se na primer zgodi pri instrumentih, za katere je trg postal nedelujoč ali ki imajo daljše pogodbene roke. Izpeljani finančni instrumenti in strukturirani produkti postanejo bolj zapleteni, kadar so sestavljeni iz posameznih finančnih instrumentov. Poleg tega utegne biti zapleteno tudi obračunavanje finančnih instrumentov v nekaterih okvirih računovodskega poročanja ali v določenih tržnih razmerah.

13. Drugi razlog za zapletenost pa je obseg finančnih instrumentov, ki jih organizacija poseduje ali s katerimi trguje. Klasična zamenjava obrestnih mer na primer sicer ni zapletena, toda organizacija, ki poseduje veliko takih instrumentov, bo verjetno morala uporabiti domišljen informacijski sistem, da jih bo lahko prepoznala, jih ovrednotila in z njimi trgovala.

### **Namen in tveganja uporabe finančnih instrumentov**

14. Finančni instrumenti se uporabljajo za:
- zavarovanje pred tveganji (to je za spremembo obstoječega profila tveganj, ki jim je organizacija izpostavljena), kar vključuje:

- terminski nakup ali prodajo valute, da se določi menjalni tečaj v prihodnosti,
  - spreminjanje prihodnjih obrestnih mer v stalne ali spremenljive obrestne mere z uporabo obrestnih zamenjav in
  - nakup opcijskih pogodb, da se organizaciji zagotovi zaščita pred določenimi gibanji cen, vključno s pogodbami, ki lahko vsebujejo vgrajene izpeljane finančne instrumente;
  - trgovanje (da se na primer organizaciji omogoči, da prevzame tveganje in izkoristi kratkoročna tržna gibanja);
  - investiranje (da se na primer organizaciji omogoči, da izkoristi donose dolgoročne naložbe).
15. Uporaba finančnih instrumentov lahko zmanjša izpostavljenost nekaterim poslovnim tveganjem, na primer spremembam menjalnih tečajev, obrestnih mer in cen blaga ali kombinaciji teh tveganj. Po drugi strani pa je tveganje lahko povečano zaradi zapletenosti, ki jo vsebujejo nekateri finančni instrumenti.
16. Poslovno tveganje in tveganje pomembno napačne navedbe se povečata, kadar poslovodstvo in pristojni za upravljanje:
- ne razumejo popolnoma tveganj uporabe finančnih instrumentov in nimajo dovolj strokovnega znanja in izkušenj za upravljanje teh tveganj;
  - nimajo znanja in izkušenj za pravilno ocenjevanje njihove vrednosti v skladu s primernim okvirom računovodskega poročanja;
  - nimajo vzpostavljenih zadostnih kontrol za dejavnosti, povezane s finančnimi instrumenti, ali
  - neustrezno zavarujejo tveganja ali špekulirajo.
17. Če poslovodstvo ne razume popolnoma tveganj, ki so vsebovana v določenem finančnem instrumentu, lahko to neposredno vpliva na zmožnost poslovodstva, da ta tveganja ustrezno obvladuje, in končno lahko ogrozi sposobnost preživetja organizacije.
18. V nadaljevanju so našteje glavne vrste tveganj, ki se nanašajo na finančne instrumente. Seznam ni izčrpen, prav tako pa se za opisovanje teh tveganj ali razvrščanje sestavin posameznih

tveganj lahko uporabljajo različni izrazi.

- a) Kreditno tveganje (ali tveganje neizpolnitve nasprotne stranke) je tveganje, da bo ena stranka v poslu s finančnim instrumentom povzročila finančno izgubo drugi stranki, ker ne bo izpolnila svoje obveznosti, in je pogosto povezano z neplačilom. Kreditno tveganje vključuje tveganje poravnave, to je tveganje da bo ena stran posla poravnana, ne da bi bilo za to prejeto nadomestilo s strani kupca ali nasprotne stranke.
- b) Tržno tveganje je tveganje nihanja poštene vrednosti ali prihodnjih denarnih tokov finančnega instrumenta zaradi sprememb v tržnih cenah. Primeri tržnega tveganja vključujejo valutno tveganje, obrestno tveganje, tveganje spremembe cen blaga in tveganje spremembe cen lastniških finančnih instrumentov.
- c) Likvidnostno tveganje vključuje tveganje nezmožnosti pravočasnega nakupa ali prodaje finančnega instrumenta po primerni ceni zaradi pomanjkanja tržnosti za tak finančni instrument.
- d) Operativno tveganje se nanaša na posebno obdelavo, potrebno za finančne instrumente. Operativno tveganje se lahko poveča s povečanjem zapletenosti finančnega instrumenta, slabo upravljanje operativnega tveganja pa lahko poveča še druge vrste tveganj. Operativno tveganje vključuje:
  - i) tveganje neustreznih kontrol potrditve in uskladitve, kar povzroči nepopolno ali netočno evidentiranje finančnih instrumentov;
  - ii) tveganje, da transakcije niso ustrezno dokumentirane in da ni zadostnega spremljanja teh transakcij;
  - iii) tveganje, da so transakcije nepravilno evidentirane, neustrezno obdelane ali da z njimi povezana tveganja niso obvladovana in zato ne odražajo ekonomike celotnega trgovanja;
  - iv) tveganje, da se osebje neupravičeno zanaša na točnost tehnik vrednotenja brez ustreznega ponovnega pregleda, tako da so transakcije zaradi

- tega nepravilno vrednotene ali pa je njihovo tveganje nepravilno izmerjeno;
- v) tveganje, da uporaba finančnih instrumentov ni ustrezno vključena v usmeritve in postopke organizacije za obvladovanje tveganj;
  - vi) tveganje izgube zaradi neustreznih ali neuspešnih notranjih procesov in sistemov ali zaradi zunanjih dogodkov, vključno s tveganjem prevare iz notranjih in zunanjih virov;
  - vii) tveganje neustreznega ali nepravočasnega vzdrževanja tehnik vrednotenja, ki se uporabljajo za merjenje finančnih instrumentov;
  - viii) pravno tveganje, ki je sestavina operativnega tveganja in se nanaša na izgube zaradi zakonskega ali regulativnega ukrepanja, ki razveljavlja ali drugače preprečuje izpolnitev obveznosti končnega uporabnika ali njegove nasprotne stranke po določilih pogodbe ali z njo povezanih dogovorov o pobotu; do pravnega tveganja bi na primer lahko prišlo zaradi nezadostne ali nepravilne dokumentacije za pogodbo, nezmožnosti izvršitve dogovora o pobotu v stečajnem postopku, neugodnih sprememb v davčni zakonodaji ali zaradi predpisov, ki organizacijam prepovedujejo naložbe v določene vrste finančnih instrumentov.
19. Nekaterе druge presoje, ustrezne za tveganja uporabe finančnih instrumentov, so še:
- tveganje prevare, ki se lahko poveča, če na primer zaposleni, ki ima možnost zagrešiti finančno prevaro, dobro pozna tako finančne instrumente kot tudi postopke za njihovo obračunavanje, poslovodstvo in pristojni za upravljanje pa tega ne poznajo tako dobro;
  - tveganje, da okvirni dogovori o pobotu<sup>8</sup> morda niso pravilno izkazani v računovodskih izkazih;

---

<sup>8</sup> Organizacija, ki opravi več transakcij s finančnimi instrumenti z eno samo nasprotno stranko, lahko s to stranko sklene okvirni sporazum o pobotu. S takim sporazumom

- tveganje, da se nekateri finančni instrumenti v času njihove veljavnosti lahko spremenijo iz sredstev v obveznosti ali obratno in da se taka sprememba lahko zgodi zelo hitro.

### **Kontrole, povezane s finančnimi instrumenti**

20. Obseg uporabe finančnih instrumentov v organizaciji in stopnja zapletenosti teh instrumentov pomembno določata potrebno raven izpopolnjenosti notranjega kontroliranja organizacije. Manjše organizacije utegnejo na primer uporabljati manj strukturirane produkte ter preproste procese in postopke za doseganje svojih ciljev.
21. Pogosto je vloga pristojnih za upravljanje, da določajo načela ter potrjujejo in nadzorujejo obseg uporabe finančnih instrumentov, vloga posloводства pa je, da uravnava in spremlja izpostavljenost organizacije tem tveganjem. Posloводство, in kjer je to primerno, pristojni za upravljanje so odgovorni tudi za vzpostavitev in delovanje sistema notranjega kontroliranja, da omogočijo pripravo računovodskih izkazov v skladu s primernim okvirom računovodskega poročanja. Notranje kontroliranje finančnih instrumentov v organizaciji bo verjetno uspešnejše, če so posloводство in pristojni za upravljanje:
  - a) vzpostavili primerno okolje kontroliranja, dejavno sodelovanje pristojnih za upravljanje pri nadziranju uporabe finančnih instrumentov, logičen organizacijski ustroj z jasno dodelitvijo pristojnosti in odgovornosti ter ustrezne usmeritve in postopke za ravnanje z ljudmi (Potrebna so zlasti jasna pravila glede obsega, v katerem lahko delujejo pristojni za poslovanje s finančnimi instrumenti. Taka pravila upoštevajo vse zakonske ali regulativne omejitve pri uporabi finančnih instrumentov. Nekatere organizacije javnega sektorja na primer morda nimajo pooblastila za poslovanje z izpeljanimi finančnimi instrumenti.);
  - b) vzpostavili proces obvladovanja tveganj glede na velikost organizacije in zapletenost njenih finančnih instrumentov (v nekaterih organizacijah imajo na primer formalno organizirano funkcijo upravljanja tveganj);
  - c) vzpostavili informacijske sisteme, ki pristojnim za upravljanje

---

se določi ena sama neto poravnava vseh finančnih instrumentov, zajetih v sporazum, če plačilo po kateri koli pogodbi ne bi bilo izvedeno.

zagotavljajo, da razumejo naravo poslovanja s finančnimi instrumenti in s tem povezana tveganja, vključno z ustrežno dokumentacijo o transakcijah;

- d) zasnovali, vzpostavili in dokumentirali tak sistem notranjega kontroliranja, da:
- daje sprejemljivo zagotovilo, da je uporaba finančnih instrumentov v organizaciji v mejah njenih usmeritev glede obvladovanja tveganj,
  - pravilno predstavi finančne instrumente v računovodskih izkazih,
  - zagotavlja, da organizacija deluje v skladu z ustreznimi zakoni in drugimi predpisi, in
  - spremlja tveganje;

(V Dodatku so navedeni primeri kontrol, ki utegnejo obstajati v organizaciji z velikim obsegom transakcij s finančnimi instrumenti.)

- e) uveljavili ustrezne računovodske usmeritve, vključno z usmeritvami za vrednotenje, v skladu s primernim okvirom računovodskega poročanja.

22. Ključne sestavine postopkov za obvladovanje tveganj in notranjega kontroliranja v zvezi s finančnimi instrumenti organizacije so:

- opredelitev pristopa za določitev obsega izpostavljenosti tveganju, ki ga je organizacija pripravljena sprejeti, kadar se vključuje v transakcije s finančnimi instrumenti (temu bi lahko rekli "apetit po tveganju"), vključno z usmeritvami za naložbe v finančne instrumente, in kontrolnega okvira, v katerem se izvaja poslovanje s finančnimi instrumenti;
- vzpostavitev postopkov za dokumentiranje in odobravanje novih vrst transakcij s finančnimi instrumenti, ki upoštevajo računovodska, regulativna, pravna, finančna in operativna tveganja, povezana s temi instrumenti;
- obdelava transakcij s finančnimi instrumenti, kar vključuje tudi potrditev in uskladitev denarnih in drugih sredstev v posesti z zunanjimi izpiski stanja, in plačilnih postopkov;

- ločitev nalog med tistimi, ki se ukvarjajo z naložbami v finančne instrumente ali s trgovanjem z njimi, in tistimi, ki so odgovorni za obdelavo, ocenjevanje vrednosti in potrjevanje takih instrumentov (Osebj, ki razvija modele in je obenem vključeno v trgovanje, na osnovi katerega se oblikuje cena, je na primer manj objektivno od osebja, ki je funkcijsko in organizacijsko ločeno od neposrednega ukvarjanja s transakcijami.);
  - procesi in kontrole vrednotenja, vključno s kontrolami podatkov, pridobljenih iz zunanjih virov za oblikovanje cen;
  - spremljanje kontrol.
23. Narava tveganj se pogosto razlikuje med organizacijami z velikim obsegom in raznolikostjo finančnih instrumentov in tistimi, ki opravijo le nekaj transakcij s finančnimi instrumenti. To je tudi razlog za različne pristope do notranjega kontroliranja. Na primer:
- Organizacija z velikim obsegom finančnih instrumentov bo imela običajno poseben prostor za trgovanje, v katerem bodo delali specializirani trgovci, in vzpostavljeno ločitev nalog med temi trgovci in zaledno službo (to je operativno funkcijo, ki preverja podatke sklenjenih trgovalnih poslov, zagotavlja, da v njih ni napak, in izvede potrebne prenose). V takem okolju bodo trgovci običajno začeli sklepati pogodbe ustno po telefonu ali preko elektronske trgovalne platforme. Zajemanje ustreznih transakcij in natančno evidentiranje finančnih instrumentov v takem okolju je bistveno večji izziv od izziva v organizaciji, ki ima le nekaj finančnih instrumentov, katerih obstoj in popolnost je pogosto mogoče ugotoviti kar z medbančno potrditvijo.
  - Po drugi strani pa organizacije z manjšim številom finančnih instrumentov pogosto nimajo vzpostavljene ločitve nalog in je njihov dostop do trga omejen. Kljub temu da bi v takih primerih transakcije s finančnimi instrumenti sicer laže prepoznali, pa obstaja tveganje, da se poslovodstvo lahko zanese le na omejeno število osebja, kar lahko poveča tveganje, da se opravijo neodobrene transakcije ali da transakcije morda ne bodo evidentirane.

**Popolnost, točnost in obstoj**

24. V odstavkih 25–33 so opisani kontrole in postopki, ki utegnejo biti vzpostavljeni v organizacijah z velikim obsegom transakcij s

finančnimi instrumenti, vključno s tistimi, ki imajo posebne prostore za trgovanje. Nasprotno pa organizacija, ki nima veliko transakcij s finančnimi instrumenti, takih kontrol in postopkov verjetno nima, vendar lahko namesto tega potrdi svoje transakcije z nasprotno stranko ali klirinško hišo. To je lahko sorazmerno enostavno, ker organizacija verjetno trguje le z eno ali dvema nasprotnima strankama.

#### *Potrditve trgovanja in klirinške hiše*

25. Na splošno so za posle, ki jih izvajajo finančne institucije, pogoji finančnih instrumentov dokumentirani v potrditvah, ki si jih izmenjata nasprotni stranki, in v pravnoveljavnih pogodbah. Klirinške hiše spremljajo izmenjavo potrditev s primerjanjem trgovanj in njihovo poravnavo. Osrednja klirinška hiša je povezana z borzo in organizacije, ki obračunavajo preko klirinških hiš, imajo običajno postopke za upravljanje informacij, ki jih dostavljajo klirinški hiši.
26. Vse transakcije pa se ne poravnavajo s tako izmenjavo. Na mnogih drugih trgih je vzpostavljena praksa dogovarjanja o pogojih transakcije, preden se začne poravnava. Da je ta postopek lahko uspešen, mora potekati ločeno od trgovanja s finančnimi instrumenti, s čimer se kar najbolj zmanjša tveganje prevare. Spet na drugih trgih so posli potrjeni šele potem, ko se je začela poravnava, in včasih se zaradi zaostankov pri potrditvah zgodi, da se poravnava začne, še preden so bili v celoti dogovorjeni vsi pogoji. To predstavlja dodatno tveganje, ker se morajo organizacije, ki trgujejo, zanašati na vire, ki nadomeščajo dogovorjene pogoje. To so med drugim lahko:
  - dosledno usklajevanje med evidencami tistih, ki trgujejo s finančnimi instrumenti, in tistih, ki jih poravnavajo (pomembna je stroga ločitev nalog med njimi), kombinirano z močnimi nadzornimi kontrolami nad tistimi, ki trgujejo s finančnimi instrumenti, da se zagotovi neoporečnost poslov;
  - pregledovanje povzetkov dokumentacije nasprotnih strank, v katerih so poudarjeni ključni pogoji, tudi če vsi pogoji niso bili dogovorjeni;
  - temeljit ponovni pregled dobičkov in izgub trgovcev zaradi zagotavljanja, da so usklajeni s tistimi, ki so jih izračunale zaledne službe.

#### *Uskladitve z bankami in skrbniki*

27. Nekatere sestavine finančnih instrumentov, kot so obveznice in delnice, se lahko hranijo v ločenih depojih. Poleg tega pride pri večini finančnih instrumentov v določenem trenutku do gotovinskega plačila in pogosto se taki denarni tokovi začnejo že kmalu po sklenitvi pogodbe. Taka gotovinska plačila in prejemki bodo evidentirani na bančnem računu organizacije. Redno usklajevanje evidenc organizacije z zunanjimi evidencami bank in skrbnikov organizaciji omogoča zagotavljanje, da so posli pravilno evidentirani.
28. Opozoriti pa je treba, da vsi finančni instrumenti ne dajejo denarnega toka že kmalu po sklenitvi pogodbe in jih tudi ni mogoče evidentirati na borzi ali pri skrbniku. V takem primeru postopki usklajevanja ne bodo prepoznali opuščene ali netočno evidentiranega trgovalnega posla in so zato kontrole potrditev še pomembnejše. Tudi če je tak gotovinski tok točno evidentiran že kmalu po začetku veljavnosti instrumenta, to še ne zagotavlja, da so bile točno evidentirane vse značilnosti ali pogoji instrumenta (na primer zapadlost ali opcija predčasne prekinitve).
29. Poleg tega utegnejo biti gibanja denarja zelo majhna glede na celoten obseg trgovanja ali lastne bilance stanja organizacije in jih je zato morda težko prepoznati. Pomen usklajevanj je še večji, kadar finančna ali druga zaledna služba pregleduje vknjižbe na vse konte glavne knjige, da zagotovi, da so veljavne in jih je mogoče podpreti. Ta postopek bo pomagal ugotoviti, če nasprotna stran vknjižbe gotovine v zvezi s finančnimi instrumenti ni bila pravilno evidentirana. Pregledovanje začasnih in obračunskih kontov je pomembno ne glede na stanje na kontu, ker so na njem lahko uskladištvene postavke pobotane.
30. V organizacijah z velikim obsegom poslov s finančnimi instrumenti so uskladitve in kontrole potrditev lahko avtomatizirane; če je tako, je treba vzpostaviti ustrezne kontrole informacijske tehnologije, ki jih podpirajo. Kontrole so potrebne zlasti, da se zagotovi popolno in točno prenašanje podatkov iz zunanjih virov (kot so banke in skrbniki) in iz evidenc organizacije ter se preveri, da pred ali med usklajevanjem niso bili spremenjeni. Kontrole so potrebne tudi za zagotovitev, da so sodila, po katerih se vknjižbe primerjajo, dovolj omejevalna, da preprečijo netočno poravnavo usklajevalnih postavk.

*Druge kontrole popolnosti, točnosti in obstoja*

31. Zapletenost nekaterih finančnih instrumentov pomeni, da ne bo vedno očitno, kako bi jih bilo treba evidentirati v sistemih

organizacije. V takih primerih lahko poslovodstvo določi kontrolne postopke za spremljanje usmeritev, ki predpisujejo, kako se merijo, evidentirajo in obračunavajo določene vrste transakcij. Te usmeritve običajno določi in vnaprej oceni ustrezno usposobljeno osebje, ki je zmožno razumeti vse učinke vključenih finančnih instrumentov.

32. Nekatere transakcije je po začetni izvedbi mogoče preklicati ali spremeniti. Uporaba ustreznih kontrol v zvezi s preklicem ali spremembo lahko zmanjša tveganja pomembno napačne navedbe zaradi prevare ali napake. Poleg tega ima lahko organizacija vzpostavljen postopek za ponovno potrditev trgovanja, ki je bilo preklicano ali spremenjeno.
33. V finančnih institucijah z velikim obsegom trgovanja običajno višji uslužbenec pregleda dnevne dobičke in izgube v knjigah posameznih trgovcev, da oceni, ali so sprejemljivi glede na njihovo poznavanje trga. Na ta način poslovodstvo lahko ugotovi, da določeni posli niso bili v celoti ali točno evidentirani, ali pa odkrije prevaro posameznega trgovca. Pomembno je, da obstajajo postopki odobritve transakcij, ki podpirajo pregled s strani nadrejenih.

### **Vrednotenje finančnih instrumentov**

#### *Zahteve računovodskega poročanja*

34. V mnogih okvirih računovodskega poročanja so finančni instrumenti skupaj z vgrajenimi izpeljanimi finančnimi instrumenti pogosto izmerjeni po pošteni vrednosti za predstavitev v bilanci stanja, izračun poslovnega izida in/ali razkritje. Na splošno je cilj merjenja poštene vrednosti dobiti ceno, po kateri naj bi bila praviloma opravljena transakcija med tržnimi udeleženci na dan merjenja po trenutnih tržnih pogojih; to torej ni transakcijska cena za prisilno likvidacijo ali prodajo v stiski. Pri doseganju tega cilja se upoštevajo vse ustrezne razpoložljive tržne informacije.
35. Meritve poštene vrednosti finančnih sredstev in finančnih obveznosti se lahko opravijo ob prvotnem evidentiranju transakcij in kasneje, če se vrednost spremeni. Spremembe v meritvah poštene vrednosti, ki se pojavljajo sčasoma, je mogoče obravnavati na različne načine po različnih okvirih računovodskega poročanja. Take spremembe je na primer mogoče evidentirati v poslovnem izidu ali pa v drugem vseobsegajočem donosu. Odvisno od primernega okvira računovodskega poročanja je mogoče zahtevati, da se po pošteni vrednosti izmeri celoten finančni instrument ali le ena od njegovih

sestavin (na primer vgrajeni izpeljani finančni instrument, kadar se ta obračunava ločeno).

36. Nekateri okviri računovodskega poročanja vzpostavljajo hierarhijo poštenih vrednosti zaradi večje doslednosti in primerljivosti meritev poštene vrednosti in z njimi povezanih razkritij. Vhodni podatki so lahko razvrščeni na različne ravni, kot so:
- Vhodni podatki na 1. ravni – kotirane cene (neprilagojene) na delujočih trgih za enaka finančna sredstva ali enake finančne obveznosti, do katerih ima organizacija dostop na datum merjenja.
  - Vhodni podatki na 2. ravni – drugi vhodni podatki, razen kotiranih cen s 1. ravni, ki so za finančno sredstvo ali finančno obveznost neposredno ali posredno preverljivi. Če ima finančno sredstvo ali finančna obveznost določen (pogodbeni) rok, morajo biti vhodni podatki na 2. ravni preverljivi za praktično celoten rok finančnega sredstva ali finančne obveznosti. Vhodni podatki na 2. ravni so med drugim:
    - kotirane cene za podobna finančna sredstva ali finančne obveznosti na delujočih trgih;
    - kotirane cene za enaka ali podobna finančna sredstva ali finančne obveznosti na trgih, ki niso delujoči;
    - drugi vhodni podatki razen kotiranih cen, ki so za finančno sredstvo ali finančno obveznost preverljivi (na primer obrestne mere in krivulje donosnosti, objavljene in zato preverljive v običajnih intervalih, predpostavljena nihanja in kreditni razmiki);
    - vhodni podatki, ki so praviloma izpeljani iz preverljivih tržnih podatkov ali pa jih tržni podatki potrjujejo s korelacijo ali na druge načine (tržno potrjeni vhodni podatki).
  - Vhodni podatki na 3. ravni – nepreverljivi vhodni podatki za finančno sredstvo ali finančno obveznost. Nepreverljivi vhodni podatki se uporabljajo za merjenje poštene vrednosti, če preverljivi vhodni podatki niso na voljo, to je kadar je na datum merjenja za finančno sredstvo ali finančno obveznost malo ali nič tržne aktivnosti.

Na splošno se negotovost merjenja poveča, ko se finančni instrument premakne s 1. ravni na 2. raven ali z 2. ravni na 3. raven. Tudi na 2. ravni je možen širok razpon negotovosti merjenja, ki je odvisna od preverljivosti vhodnih podatkov, zapletenosti finančnega instrumenta, njegovega vrednotenja in drugih dejavnikov.

37. Nekateri okviri računovodskega poročanja utegnejo zahtevati ali dovoljevati, da organizacija opravi prilagoditve zaradi negotovosti merjenja, da se prilagodi tveganjem, ki jih pri oblikovanju cene zaznavajo tržni udeleženci zaradi negotovosti, povezane z ocenjevanjem ali denarnimi tokovi finančnega instrumenta. Na primer:

- Prilagoditve modela – nekateri modeli utegnejo imeti znano pomanjkljivost ali pa utegne izid preveritve modela pokazati pomanjkljivost za meritev poštene vrednosti v skladu z okvirom računovodskega poročanja.
- Prilagoditve za kreditno tveganje – nekateri modeli ne upoštevajo kreditnega tveganja, vključno s tveganjem nasprotne stranke ali z lastnim kreditnim tveganjem.
- Prilagoditve za likvidnost – nekateri modeli izračunavajo srednjo tržno ceno, čeprav morda okvir računovodskega poročanja zahteva uporabo zneska, prilagojenega za likvidnost, ki upošteva razpon ponujenih cen za nakup/prodajo. Druga, bolj po presoji opravljena prilagoditev za likvidnost pa upošteva, da so nekateri finančni instrumenti nelikvidni, kar vpliva na vrednotenje.
- Druge prilagoditve za tveganja – vrednost, merjena z uporabo modela, ki ne upošteva vseh drugih dejavnikov, ki bi jih udeleženci na trgu upoštevali pri oblikovanju cene finančnega instrumenta, morda ne predstavlja poštene vrednosti na datum merjenja in jo je zato morda treba prilagoditi posebej, da bo v skladu s primernim okvirom računovodskega poročanja.

Prilagoditve pa niso ustrezne, če zaradi njih meritev in vrednotenje finančnega instrumenta odstopata od poštene vrednosti, kot je opredeljena v primernem okviru računovodskega poročanja, na primer zaradi previdnosti.

*Preverljivi in nepreverljivi vhodni podatki*

38. Kot je bilo že omenjeno, okviru računovodskega poročanja pogosto razvrščajo vhodne podatke po stopnji njihove preverljivosti. Kadar dejavnost na trgu finančnih instrumentov upada in se zmanjšuje preverljivost vhodnih podatkov, se poveča negotovost meritev. Narava in zanesljivost informacij, ki so na voljo v podporo vrednotenju finančnih instrumentov, se spreminjata glede na preverljivost vhodnih podatkov za njihovo merjenje, na kar vpliva narava trga (na primer raven tržne aktivnosti in ali trgovanje poteka na borzi ali na prostem trgu (OTC)). Zato je potrebna določena kontinuiteta glede narave in zanesljivosti dokazov, uporabljenih v podporo vrednotenju. Torej poslovodstvo težje pridobiva informacije v podporo ocenjevanju vrednosti, kadar postanejo trgi nedelujoči, vhodni podatki pa manj preverljivi.
39. Kadar preverljivi vhodni podatki niso na voljo, uporabi organizacija nepreverljive vhodne podatke (vhodne podatke na 3. ravni), ki so odraz predpostavke, ki bi jo tržni udeleženci uporabili pri oblikovanju cene za finančno sredstvo ali finančno obveznost, vključno s predpostavkami o tveganju. Nepreverljivi vhodni podatki so pripravljeni z uporabo najboljših razpoložljivih informacij v danih okoliščinah. Pri pripravi nepreverljivih vhodnih podatkov lahko organizacija začne s svojimi lastnimi podatki, ki jih prilagodi, če razumno dostopne informacije nakazujejo, da (a) bi drugi tržni udeleženci uporabili drugačne podatke ali (b) ima organizacija na voljo nekaj posebnega, s čimer drugi tržni udeleženci ne razpolagajo (na primer neko sinergijo, ki je posebna za to organizacijo).

#### *Učinki nedelujočih trgov*

40. Negotovost merjenja se poveča in vrednotenje je bolj zapleteno, kadar trgi, na katerih se trguje s finančnimi instrumenti ali njihovimi sestavnimi deli, postanejo nedelujoči. Nobene jasne ločnice ni, na kateri delujoči trg postane nedelujoč, čeprav utegnejo okviru računovodskega poročanja dajati navodila glede tega. Značilnosti nedelujočega trga so med drugim bistven upad v obsegu in ravni trgovanja, razpoložljive cene izkazujejo bistvena časovna nihanja ali razlike med tržnimi udeleženci ali pa niso tekoče. Vsekakor je za oceno, ali je trg delujoč ali ne, potrebna presoja.
41. Kadar so trgi nedelujoči, so kotirane cene lahko zastarele, morda ne predstavljajo cen, po katerih utegnejo tržni udeleženci

trgovati, ali pa predstavljajo prisilne transakcije (kadar je na primer prodajalec prisiljen neko sredstvo prodati, da zadosti regulativnim ali zakonskim zahtevam, kadar mora sredstvo nemudoma prodati, da si zagotovi likvidnost, ali kadar zaradi zakonske ali časovne omejitve obstaja en sam morebitni kupec). V skladu s tem se opravijo vrednotenja na osnovi vhodnih podatkov na 2. in 3. ravni. V takih okoliščinah so možnosti naslednje:

- Organizacije imajo lahko sprejeto usmeritev vrednotenja, ki vključuje postopek ugotavljanja, ali so na voljo vhodni podatki na 1. ravni.
  - Organizacije poznajo način izračuna določenih cen ali vhodnih podatkov iz zunanjih virov, ki jih uporabijo kot vhodne podatke za tehnike ocenjevanja vrednosti, tako da lahko ocenijo njihovo zanesljivost. Na delujočem trgu bo na primer tečaj borznega posrednika za finančni instrument, s katerim se ne trguje, verjetno odraz dejanskih poslov s podobnim finančnim instrumentom, ko pa trg postane manj delujoč, se utegne tečaj borznega posrednika bolj naslanjati na lastne tehnike ocenjevanja vrednosti za določanje cen.
  - Organizacije vedo, kako poslabšani pogoji poslovanja vplivajo na nasprotno stranko in ali poslabšani pogoji poslovanja v organizacijah, podobnih nasprotni stranki, lahko nakazujejo, da nasprotna stranka morda ne bo izpolnila svojih obveznosti (to je tveganje neizpolnitve).
  - Organizacije imajo lahko sprejete usmeritve za prilagoditve, potrebne zaradi negotovosti merjenja. Med takimi prilagoditvami so lahko prilagoditve modela, prilagoditve za pomanjkanje likvidnosti, prilagoditve za kreditno tveganje in druge prilagoditve za tveganja.
  - Morda so organizacije sposobne izračunati razpon realnih izidov glede na upoštevano negotovost, na primer z analizo občutljivosti.
  - Organizacije utegnejo imeti usmeritve za ugotavljanje, kdaj se vhodni podatki za meritev poštene vrednosti premaknejo na drugačno raven hierarhije poštenih vrednosti.
42. Posebne težave se lahko pojavijo, kadar pride do velikega zmanjšanja ali celo prenehanja trgovanja z določenimi

finančnimi instrumenti. V takih okoliščinah bi bilo treba finančne instrumente, ki so bili prej vrednoteni po tržnih cenah, vrednotiti z uporabo modela.

*Poslovodski proces vrednotenja*

43. Tehnike, ki jih poslovodstvo lahko uporabi za vrednotenje svojih finančnih instrumentov, so med drugim lahko preverljive cene, nedavni posli in modeli, v katerih so uporabljeni preverljivi ali nepreverljivi vhodni podatki. Poslovodstvo lahko uporabi tudi:

- a) zunanji vir ugotavljanja cen, kot je na primer storitvena organizacija za ugotavljanje cene ali tečaj borznega posrednika, ali
- b) veščaka za vrednotenje.

Zunanji viri oblikovanja cen in veščaki za ocenjevanje vrednosti lahko uporabijo eno ali več opisanih tehnik ocenjevanja vrednosti.

44. V mnogih okvirih računovodskega poročanja je najboljši dokaz poštene vrednosti finančnega instrumenta mogoče najti v sočasnih transakcijah na delujočem trgu (to so vhodni podatki na 1. ravni). V takih primerih je vrednotenje finančnega instrumenta lahko sorazmerno preprosto. Kotirane cene za finančne instrumente, ki so uvrščeni na borze ali se z njimi trguje na likvidnih prostih trgih, utegnejo biti na voljo iz virov, kot so finančne publikacije, same borze ali zunanji viri ugotavljanja cen. Kadar se uporabljajo kotirane cene, je pomembno, da poslovodstvo razume osnovo za njihovo oblikovanje, da zagotovi, da je cena odraz tržnih razmer na datum merjenja. Kotirane cene, pridobljene iz finančnih publikacij ali z borz, so lahko zadosten dokaz poštene vrednosti, kadar na primer:

- a) cene niso zastarale (take so na primer, če temelji tečaj na zadnji trgovalni ceni in je bilo to trgovanje že pred časom) in
- b) tečaji odražajo cene, po katerih bi borzni posredniki dovolj pogosto in v zadostnem obsegu dejansko trgovali s finančnim instrumentom.

45. Kadar ni tekoče preverljive tržne cene za finančni instrument (to je vhodnega podatka na 1. ravni), bo morala organizacija zbrati druge kazalce cen, da jih bo uporabila pri tehniki vrednotenja finančnega instrumenta. Kazalci cen so med drugim lahko:

- Nedavne transakcije, vključno s posli po datumu računovodskih izkazov, z istim instrumentom – potrebna

je presoja, ali je treba opraviti prilagoditev za spremembe v tržnih pogojih med datumom merjenja in datumom izvedbe posla, ker te transakcije ne kažejo nujno tržnih razmer, ki so obstajale na datum računovodskih izkazov. Poleg tega je mogoče, da je bila to prisiljena transakcija in zato ne odraža cene pri rednem trgovanju.

- Tekoči ali nedavni posli s podobnimi instrumenti, pogosto znani kot "oblikovanje cene preko zastopnika" ("proxy pricing") – ceno zastopnika bo treba prilagoditi za razlike med njim in instrumentom, ki se mu določa cena, tako da bodo na primer upoštevane razlike v likvidnosti ali kreditnem tveganju med obema instrumentoma.
  - Indeksi za podobne instrumente – kot pri transakcijah s podobnimi instrumenti bodo potrebne prilagoditve, ki bodo odraz razlike med instrumentom, ki se mu določa cena, in instrumentom ali instrumenti, iz katerih je izpeljan uporabljeni indeks.
46. Pričakuje se, da bo poslovodstvo dokumentiralo svoje usmeritve za vrednotenje in model, uporabljen za vrednotenje posameznega finančnega instrumenta, vključno z utemeljitvami za uporabo modela ali modelov, izbiro predpostavk pri metodologiji vrednotenja in presojo organizacije, ali so potrebne prilagoditve za negotovost merjenja.

#### Modeli

47. Modeli se lahko uporabijo za vrednotenje finančnih instrumentov, kadar cene ni mogoče neposredno ugotavljati na trgu. Modeli so lahko tako preprosti, kot je običajno uporabljena formula za vrednotenje obveznice, ali pa vključujejo zapletena, posebej razvita programska orodja za vrednotenje finančnih instrumentov z vhodnimi podatki na 3. ravni. Mnogi modeli temeljijo na izračunih diskontiranega denarnega toka.
48. Modeli obsegajo metodologijo, predpostavke in podatke. Metodologija opisuje pravila ali načela, ki urejajo razmerje med spremenljivkami pri vrednotenju. Predpostavke vključujejo ocene negotovih spremenljivk, ki so uporabljene v modelu. Podatki lahko obsegajo dejanske ali hipotetične informacije o finančnem instrumentu ali druge vhodne podatke za finančni

instrument.

49. Glede na okoliščine so vprašanja, ki jih organizacija lahko prouči pri določanju ali potrjevanju modela za kakšen finančni instrument, med drugim, ali:

- je model pred uporabo preverjen in potrjen z rednimi občasnimi pregledi, ki zagotavljajo, da je še vedno primeren za nameravano uporabo; proces preverjanja in potrditve v organizaciji lahko vključuje ovrednotenje:
  - teoretične primernosti in matematične celovitosti metodologije, vključno z ustreznostjo parametrov in občutljivosti,
  - skladnosti in popolnosti vhodnih podatkov modela s tržno prakso in ali so na voljo ustrezni vhodni podatki za uporabo v modelu;
- obstajajo ustrezne usmeritve, postopki in varnostne kontrole modela za nadzor nad spremembami modela;
- je model pravočasno ustrezno spremenjen ali prilagojen spremembam tržnih razmer;
- je model občasno ponovno nastavljen, pregledan in preizkušen ter je s tem potrjena njegova veljavnost s strani ločene in objektivne službe; s tem je namreč zagotovljeno, da je izid modela poštena predstavitev vrednosti, ki bi jo tržni udeleženci pripisali finančnemu instrumentu;
- model v največji možni meri uporablja ustrezne preverljive vhodne podatke in zmanjšuje uporabo nepreverljivih vhodnih podatkov na najmanjšo možno mero;
- so opravljene prilagoditve izida modela, tako da odražajo predpostavke, ki bi jih tržni udeleženci uporabili v podobnih okoliščinah;
- je model ustrezno dokumentiran, vključno z nameravanimi uporabo in omejitvami ter njegovimi ključnimi parametri, zahtevanimi podatki, izidi vseh opravljenih analiz za preverjanje in potrditev ter vsemi prilagoditvami izida modela.

Primer običajnega finančnega instrumenta

50. V nadaljevanju je opisano, kako se lahko uporabljajo modeli za vrednotenje običajnega finančnega instrumenta, znanega kot vrednostni papir, zavarovan s premoženjem.<sup>9</sup> Ker so vrednostni papirji, zavarovani s premoženjem, pogosto vrednoteni na podlagi vhodnih podatkov na 2. ali 3. ravni, so običajno vrednoteni z uporabo modelov in vključujejo:

- Razumevanje vrste vrednostnega papirja – na osnovi proučevanja (a) premoženja, s katerim je zavarovan, in (b) pogojev vrednostnega papirja. Zavarovanje se uporablja za ocenitev rokov in zneskov denarnih tokov, kot so odplačila hipotekarnih obresti ali obresti na kreditno kartico in glavnice.
- Razumevanje pogojev vrednostnega papirja – to vključuje ocenjevanje vrednosti pogodbenih pravic iz naslova denarnega toka, kot so vrstni red poplačila in kakršna koli neplačila. Vrstni red poplačil, pogosto znan kot prednost, se nanaša na pogoje, ki zahtevajo, da so imetniki nekaterih vrst vrednostnih papirjev (prednostni dolg) poplačani pred drugimi (podrejeni dolg). Pravice imetnika vsake vrste vrednostnega papirja do denarnih tokov, ki so pogosto znane kot "kaskade" denarnega toka, skupaj s predpostavkami rokov in zneska denarnih tokov, se uporabijo za oceno denarnih tokov za imetnika vsakega razreda vrednostnih papirjev. Z diskontiranjem pričakovanih denarnih tokov se nato ugotavlja ocenjena poštena vrednost.

51. Na denarne tokove vrednostnega papirja, zavarovanega s premoženjem, lahko vplivajo predplačila iz sredstev zavarovanja in tveganje morebitnega neplačila ter težave zaradi ocenjene izgube, ki izhaja iz tega. Morebitne predpostavke predplačila so na splošno osnovane na ovrednotenju primerjav med tržnimi obrestnimi merami za podobno zavarovanje in obrestnimi merami za premoženje, s katerim je zavarovan vrednostni papir. Če so se na primer tržne obrestne mere za hipoteke znižale, lahko veljajo za hipoteke, s katerimi je zavarovan vrednostni papir, višje stopnje predplačila, kot je bilo prvotno pričakovano. Zaradi ocene morebitnega neplačila in

---

<sup>9</sup> Vrednostni papir, zavarovan s premoženjem, je finančni instrument, ki je zavarovan s fondom sredstev (znan kot poroštvo; primer so terjatve po kreditnih karticah ali posojila za nakup avtomobila) ter izkazuje svojo vrednost in dohodek iz sredstev zavarovanja.

tveganja izgube je treba skrbno ovrednotiti sredstva zavarovanja in posojilojemalce, da se ocenijo stopnje neizpolnitve obveznosti. Kadar sredstva zavarovanja na primer vključujejo hipoteke na stanovanjske objekte, lahko na nevarnost izgube vplivajo ocene cen stanovanjskih objektov v času veljavnosti vrednostnega papirja.

#### Zunanji viri ugotavljanja cen

52. Organizacije lahko uporabijo zunanje vire ugotavljanja cen, da pridobijo informacije o poštenu vrednosti. Priprava računovodskih izkazov organizacije, vključno z vrednotenjem finančnih instrumentov in pripravo razkritij v zvezi s temi instrumenti v računovodskih izkazih, lahko zahteva znanje in izkušnje, ki jih poslovodstvo nima. Morda organizacije niso sposobne razviti ustreznih tehnik vrednotenja in modelov, ki se lahko uporabijo pri vrednotenju, in zato lahko uporabijo zunanji vir ugotavljanja cen, da zagotovijo vrednotenje ali razkritja za računovodske izkaze. To se zlasti lahko zgodi v manjših organizacijah ali v organizacijah, ki ne trgujejo s finančnimi instrumenti v velikem obsegu (na primer nefinančne institucije z oddelki zakladništva). Čeprav je poslovodstvo uporabilo zunanji vir ugotavljanja cen, ostaja še vedno odgovorno za vrednotenje.
53. Zunanji viri ugotavljanja cen se lahko uporabijo tudi zato, ker organizacija v kratkem roku ne zmore sama določiti cen za velik obseg vrednostnih papirjev. To se pogosto zgodi investicijskim skladom, ki trgujejo in morajo vsakodnevno določiti čisto vrednost sredstev. V drugih primerih pa ima lahko poslovodstvo svoj lasten postopek ugotavljanja cen, zunanje vire pa uporablja le za potrditev svojih lastnih vrednotenj.
54. Večina organizacij uporablja pri vrednotenju vrednostnih papirjev zunanje vire ugotavljanja cen iz enega ali več navedenih razlogov ali kot primarni vir ali le kot vir za potrditev svojih lastnih vrednotenj. Zunanji viri ugotavljanja cen se na splošno delijo na dve vrsti:
  - storitvene organizacije za ugotavljanje cen, vključno s storitvenimi organizacijami za usklajeno ugotavljanje cen, in
  - borzni posredniki, ki zagotavljajo borznoposredniške tečaje.

#### Storitvene organizacije za ugotavljanje cen

55. Storitvene organizacije za ugotavljanje cen zagotavljajo organizacijam cene in s cenami povezane podatke za najrazličnejše finančne instrumente in pogosto opravljajo dnevna vrednotenja

velikega števila finančnih instrumentov. Zaradi ugotavljanja ocenjenih poštenih vrednosti se ta vrednotenja lahko izvajajo z zbiranjem tržnih podatkov in cen iz različnih virov, vključno z organizatorji trga, in v nekaterih primerih z uporabo notranjih tehnik vrednotenja. Storitvene organizacije za ugotavljanje cen lahko kombinirajo več pristopov, da pridejo do cene. Storitvene organizacije za ugotavljanje cen se pogosto uporabljajo kot vir cen, ki temeljijo na vhodnih podatkih na 2. ravni. Storitvene organizacije za ugotavljanje cen imajo lahko vzpostavljene močne kontrole nad načinom ugotavljanja cen, med njihovimi odjemalci pa so pogosto zelo različne stranke, vključno z investitorji, ki kupujejo in prodajajo, zalednimi in posredniškimi službami, revizorji in drugimi.

56. Storitvene organizacije za ugotavljanje cen imajo pogosto vzpostavljen formalni postopek, s katerem lahko odjemalci oporekajo cenam, ki so jih prejeli od storitvenih organizacij za ugotavljanje cen. Pri teh postopkih oporekanja se običajno zahteva, da odjemalec predloži dokaz v podporo drugačne možne cene, ugovori pa se razvrščajo v skupine na podlagi kakovosti predloženih dokazov. Ugovor na podlagi nedavne prodaje tega instrumenta, za katero storitvena organizacija za ugotavljanje cen ni vedela, utegne biti na primer odobren, medtem ko bo ugovor odjemalca, ki temelji na lastni tehniki vrednotenja, verjetno skrbneje in natančneje pregledan. Na ta način storitvena organizacija za ugotavljanje cen z velikim številom vodilnih udeležencev na strani nakupa in prodaje lahko stalno popravlja cene, da te še popolneje izkazujejo informacije, ki so na voljo tržnim udeležencem.

#### Storitvene organizacije za usklajeno ugotavljanje cen

57. Nekatere organizacije utegnejo uporabljati podatke za oblikovanje cen, ki jih zagotavljajo storitvene organizacije za usklajeno ugotavljanje cen, ki se razlikujejo od drugih storitvenih organizacij za ugotavljanje cen. Storitvene organizacije za usklajeno ugotavljanje cen pridobivajo pri ugotavljanju cen informacije o nekem instrumentu od več udeleženih organizacij (naročnikov). Vsak naročnik pošlje cene storitveni organizaciji za ugotavljanje cen. Storitvena organizacija za ugotavljanje cen te informacije zaupno obdela in pošlje vsakemu naročniku usklajeno ceno, ki je običajno aritmetično povprečje podatkov, potem ko so bile iz njih po ustaljenem postopku čiščenja izločene cene s prevelikim odstopanjem. Za trge nekaterih produktov, kot so eksotični izpeljani finančni instrumenti, so usklajene cene lahko najboljši razpoložljivi podatki. Vsekakor

so pri ocenjevanju verodostojnosti navedb usklajenih cen upoštevani še mnogi drugi dejavniki, med drugim na primer:

- ali so cene, ki so jih predložili naročniki, odraz dejanskih poslov ali pa so le okvirne cene na podlagi njihovih lastnih tehnik vrednotenja;
- število virov, iz katerih so bile cene pridobljene;
- kakovost virov, ki jih uporablja storitvena organizacija za usklajeno ugotavljanje cen;
- ali so med udeleženci tudi vodilni udeleženci na trgu.

58. Običajno so usklajene cene na voljo le naročnikom, ki so storitveni organizaciji predložili svoje lastne cene. Zato vse organizacije nimajo neposrednega dostopa do usklajenih cen. Ker naročnik na splošno ne more vedeti, kako so bile predložene cene usklajene, utegne poslovodstvo poleg informacij storitvene organizacije za usklajeno ugotavljanje cen v podporo svojemu vrednotenju potrebovati še druge vire dokazov. Zlasti se to lahko zgodi, če viri ponujajo le okvirne cene na podlagi svojih lastnih tehnik vrednotenja in poslovodstvo ne more izvedeti, kako so ti viri izračunali svoje cene.

Borzni posredniki, ki zagotavljajo borznoposredniške tečaje

59. Ker zagotavljajo borzni posredniki tečaje samo kot občasno storitev za svoje stranke, se tečaji, ki jih nudijo, v mnogih pogledih razlikujejo od cen, pridobljenih v storitvenih organizacijah za ugotavljanje cen. Lahko se zgodi, da borzni posredniki niso pripravljeni zagotoviti informacij o procesu, ki so ga uporabili za pripravo svojega tečaja, vendar pa imajo lahko dostop do informacij o transakcijah, za katere storitvena organizacija za ugotavljanje cen morda ne ve. Tečaji borznih posrednikov so lahko izvršljivi ali okvirni. Okvirni tečaji so najboljša ocena poštene vrednosti borznega posrednika, medtem ko izvršljiv tečaj kaže, da je borzni posrednik pripravljen izpeljati transakcijo po tej ceni. Izvršljivi tečaji so močan dokaz poštene vrednosti. Okvirni tečaji so šibkejši dokaz, ker iz njih niso razvidne metode, ki jih je uporabil borzni posrednik za oblikovanje tečaja. Poleg tega je strogost kontrol nad tečaji borznih posrednikov pogosto različna, kar je odvisno od tega, ali ima borzni posrednik isti vrednostni papir tudi sam v svojem portfelju. Tečaji borznih posrednikov se pogosto uporabljajo za vrednostne papirje z vhodnimi podatki na 3. ravni in včasih utegnejo biti edine

zunanje informacije, ki so na voljo.

Nadaljnje presoje v zvezi z zunanjimi viri ugotavljanja cen

60. Če poslovodstvo ve, kako so viri ugotavljanja cen izračunali ceno, lahko ugotovi, ali so take informacije primerne za njegovo vrednotenje, vključno s presojo, ali so ustrezne kot vhodni podatki za njegovo tehniko vrednotenja, in z opredelitvijo, na katero raven je treba razvrstiti vhodne podatke za vrednostni papir za namene razkritja. Zunanji viri ugotavljanja cen na primer lahko določijo vrednost finančnega instrumenta z uporabo lastnih modelov, pri čemer je pomembno, da poslovodstvo razume metodologijo, predpostavke in uporabljene podatke.
61. Če meritve poštene vrednosti, pridobljene od zunanjih virov ugotavljanja cen, ne temeljijo na tekočih cenah delujočega trga, bo moralo poslovodstvo oceniti, ali so bile meritve poštene vrednosti izpeljane na način, ki je skladen s primernim okvirom računovodskega poročanja. Razumevanje meritve poštene vrednosti pomeni, da poslovodstvo med drugim ve:
  - kako je bila določena meritev poštene vrednosti (na primer, ali je bila meritev poštene vrednosti določena s tehniko ocenjevanja vrednosti), da lahko oceni, ali je skladna s ciljem meritve poštene vrednosti;
  - ali so ponudbene cene okvirne cene, okvirni razpon cen ali zavezujoče ponudbe in
  - kako pogosto so zunanji viri ugotavljanja cen ocenili meritev poštene vrednosti, da lahko oceni, ali je ponudba odraz tržnih pogojev na datum merjenja.

Razumevanje osnov, na katerih so zunanji viri ugotavljanja cen določili svoje tečaje za določene finančne instrumente, ki jih poseduje organizacija, pomaga poslovodstvu pri ovrednotenju ustreznosti in zanesljivosti tega dokaza v podporo njegovemu vrednotenju.

62. Mogoče je, da bodo razlike med kazalci cen iz različnih virov. Razumevanje izvora teh kazalcev in raziskovanje razlik pomaga poslovodstvu pri potrjevanju dokazov, uporabljenih pri pripravi njegovega vrednotenja finančnih instrumentov, tako da lahko oceni, ali je vrednotenje sprejemljivo. Verjetno ne bo ustrezno vzeti povprečja danih tečajev brez vsakršne nadaljnje raziskave, ker utegne biti ena cena v razponu najbolj značilna za pošteno vrednost, in to ni nujno povprečje. Da oceni, ali so njegova vrednotenja finančnih

instrumentov sprejemljiva, lahko poslovodstvo:

- presodi, ali so bile dejanske transakcije morda prisiljeni posli in ne posli med voljnimi kupci in voljnimi prodajalci; če je tako, cena ne more biti primerna;
- analizira pričakovane prihodnje denarne tokove instrumenta; to bi bilo lahko predstavljeno kot kazalnik najustreznejših podatkov ugotavljanja cene;
- če so podatki nepreverljivi, ekstrapolira iz preverljivih cen na nepreverljive (lahko na primer obstajajo preverljive cene za zapadlost do desetih let, ne pa tudi dlje, vendar je krivuljo desetletne cene mogoče ekstrapolirati kot indikator še za obdobje po desetih letih); paziti pa je treba, da ekstrapolacija ne sega daleč naprej od preverljive krivulje, tako da postane njena povezava s preverljivimi cenami prešibka, da bi bila lahko zanesljiva;
- primerja cene v portfelju finančnih instrumentov med seboj, da se prepriča o skladnosti med podobnimi finančnimi instrumenti;
- uporabi več kot en model za potrditev izidov iz vsakega modela in pri tem upošteva podatke in predpostavke, uporabljene v vsakem od njih;
- ovrednoti gibanja cen za povezane instrumente zavarovanja pred tveganji in poročva.

Pri presojanju glede vrednotenja lahko organizacija prouči tudi druge dejavnike, ki utegnejo biti posebni prav za okoliščine te organizacije.

#### Uporaba veččakov za vrednotenje

63. Poslovodstvo lahko najame veččaka za vrednotenje iz investicijske banke, borznega posrednika ali drugo podjetje za vrednotenje, da določi vrednost nekaterih ali vseh vrednostnih papirjev organizacije. V nasprotju s storitvenimi organizacijami za ugotavljanje cen in tečaji borznih posrednikov so poslovodstvu metodologija in uporabljeni podatki na splošno lažje na voljo, kadar najame veččaka, da opravi vrednotenje v njegovem imenu. Čeprav je poslovodstvo najelo veččaka, ostaja še vedno odgovorno za uporabljeno vrednotenje.

#### *Problemi, povezani s finančnimi obveznostmi*

64. Razumevanje učinka kreditnega tveganja je pomemben vidik vrednotenja tako finančnih sredstev kot finančnih obveznosti.

To vrednotenje odraža kreditno kakovost in finančno moč izdajatelja in vsakega kreditorja. V nekaterih okvirih računovodskega poročanja merjenje finančne obveznosti predpostavlja, da je ta na datum merjenja prenesena na tržnega udeleženca. Kadar ni preverljive tržne cene za finančno obveznost, se njena vrednost običajno izmeri z uporabo iste metode, kot bi jo uporabila nasprotna stranka za merjenje vrednosti pripadajočega sredstva, če ni drugih posebnih dejavnikov prav za to obveznost (kot je izboljšanje kreditne kakovosti tretje stranke). Pogosto je težko izmeriti zlasti lastno kreditno tveganje<sup>10</sup> organizacije.

### **Predstavljanje in razkrivanje finančnih instrumentov**

65. Večina okvirov računovodskega poročanja zahteva razkritja v računovodskih izkazih, tako da uporabniki računovodskih izkazov lahko dobro ocenijo učinke poslovanja organizacije s finančnimi instrumenti, vključno s tveganji in negotovostjo, povezanimi s finančnimi instrumenti.
66. Večina okvirov zahteva razkritje kvantitativnih in kvalitativnih informacij (vključno z računovodskimi usmeritvami) v zvezi s finančnimi instrumenti. Računovodske zahteve za predstavljanje in razkrivanje meritev poštene vrednosti v računovodskih izkazih so v večini okvirov računovodskega poročanja obsežne in obsegajo več kot samo vrednotenje finančnih instrumentov. Kvalitativna razkritja o finančnih instrumentih zagotavljajo na primer pomembne vsebinske informacije o značilnostih finančnih instrumentov in njihovih prihodnjih denarnih tokovih, kar lahko pomaga pri obveščanju investitorjev o tveganjih, katerim so organizacije izpostavljene.

#### *Vrste razkritij*

67. Zahteve po razkritjih vključujejo:
  - a) kvantitativna razkritja, ki so izpeljana iz zneskov, vključenih v računovodske izkaze — na primer vrste finančnih sredstev in obveznosti;
  - b) kvantitativna razkritja, ki zahtevajo bistveno presojo — na primer analiza občutljivosti za vsako vrsto tržnega tveganja, kateremu je organizacija izpostavljena;

---

<sup>10</sup> Lastno kreditno tveganje je znesek spremembe poštene vrednosti, ki ga ni mogoče pripisati spremembam tržnih razmer.

- c) kakovostna razkritja — na primer tista, ki opisujejo upravljanje organizacije s finančnimi instrumenti; cilje, kontrole, usmeritve in postopke za upravljanje vsake vrste tveganja, ki izhaja iz finančnih instrumentov, in metode, uporabljene za merjenje tveganj.
68. Bolj kot je vrednotenje občutljivo za gibanja določene spremenljivke, bolj verjetno bo potrebno razkritje, da se nakažejo negotovosti, povezane z ocenjevanjem vrednosti. Nekateri okviri računovodskega poročanja lahko zahtevajo tudi razkritje analiz občutljivosti, vključno z učinki sprememb v predpostavkah, uporabljenih pri tehnikah vrednotenja, ki jih uporablja organizacija. Dodatna razkritja, ki so na primer zahtevana za finančne instrumente z meritvami poštene vrednosti na osnovi podatkov, ki so razvrščeni na 3. ravni vhodnih podatkov hierarhije poštenih vrednosti, so namenjena obveščanju uporabnikov računovodskih izkazov o učinkih tistih meritev poštene vrednosti, ki uporabljajo najbolj subjektivne vhodne podatke.
69. Nekateri okviri računovodskega poročanja zahtevajo razkritje informacij, ki uporabnikom računovodskih izkazov omogočajo ovrednotiti naravo in obseg tveganj, ki izhajajo iz finančnih instrumentov in jim je organizacija izpostavljena na dan poročanja. To razkritje je lahko vsebovano v pojasnilih k računovodskim izkazom ali v poslovnem poročilu, ki je vključeno v letno poročilo in v katerem je navzkrižno sklicevanje na revidirane računovodske izkaze. Obseg razkritja je odvisen od obsega izpostavljenosti organizacije tveganjem, ki izhajajo iz finančnih instrumentov. Vključuje tudi kakovostna razkritja o:
- izpostavljenostih tveganju in kako nastanejo, vključno z možnimi učinki na prihodnjo likvidnost organizacije in zahteve po zavarovanju;
  - ciljih, usmeritvah in postopkih organizacije za upravljanje tveganja in metodah, uporabljenih za merjenje tveganja;
  - kakršnih koli spremembah v izpostavljenosti tveganju ali v ciljih, usmeritvah ali postopkih za upravljanje tveganja glede na predhodno obdobje.

## II. poglavje – Revizijske presoje v zvezi s finančnimi instrumenti

70. Nekateri dejavniki utegnejo biti pri revidiranju finančnih instrumentov še poseben izziv. Na primer:

- Tako poslovodstvu kot revizorju bo mogoče težko razumeti naravo finančnih instrumentov in zakaj se uporabljajo ter tveganja, ki jim je organizacija izpostavljena.
- Razpoloženje in likvidnost trga se lahko hitro spreminjata, kar pomeni pritisk na poslovodstvo, da uspešno obvladuje izpostavljenost.
- Včasih je težko pridobiti dokaze v podporo vrednotenju.
- Posamezna plačila, povezana z nekaterimi finančnimi instrumenti, so morda bistvena, kar lahko poveča tveganje poneverbe sredstev.
- Zneski, izkazani v računovodskih izkazih v zvezi s finančnimi instrumenti, morda niti niso bistveni, bistvena pa so lahko tveganja in izpostavljenost, povezana s temi finančnimi instrumenti.
- Nekaj zaposlenih lahko bistveno vpliva na transakcije organizacije s finančnimi instrumenti, zlasti kadar so njihovi dogovori o plači vezani na prihodek iz finančnih instrumentov, pri čemer je mogoče, da se drugi v organizaciji preveč zanašajo na te posameznike.

Ti dejavniki so lahko razlog za prikrivanje tveganja in ustreznih dejstev, kar lahko vpliva na revizorjevo oceno tveganja pomembno napačne navedbe; poleg tega se lahko hitro pojavijo skrita tveganja, zlasti v neugodnih tržnih razmerah.

### **Poklicna nezaupljivost<sup>11</sup>**

71. Poklicna nezaupljivost je potrebna za kritično oceno revizijskih dokazov in pomaga revizorju, da ostane pozoren na morebitne znake pristranskosti posloводства. To vključuje ponovno preverjanje nasprotujočih si revizijskih dokazov in dvom v zanesljivost dokumentov, v odgovore na poizvedbe in v druge

---

<sup>11</sup> MSR 200, odstavek 15.

informacije, pridobljene od posloводства in pristojnih za upravljanje. Vključuje tudi pozornost na okoliščine, ki bi morda pokazale možno napačno navedbo zaradi napake ali prevare, in proučitev zadostnosti in ustreznosti revizijskih dokazov, pridobljenih glede na okoliščine.

72. Uporaba poklicne nezaupljivosti je zahtevana v vseh okoliščinah in potreba po poklicni nezaupljivosti se z zapletenostjo finančnih instrumentov še povečuje, na primer glede na:

- oceno, ali so bili pridobljeni zadostni in ustrezni revizijski dokazi, kar je lahko še poseben izziv, kadar so uporabljeni modeli, ali pri ugotavljanju, če so trgi nedelujoči;
- ovrednotenje presoj posloводства in morebitne pristranskosti posloводства pri uporabi za organizacijo primerne okvira računovodskega poročanja, zlasti glede na poslovodsko izbiro tehnik vrednotenja, uporabo predpostavk pri tehnikah vrednotenja in obravnavo okoliščin, v katerih se revizorjeve presoje razlikujejo od presoj posloводства;
- oblikovanje sklepov na osnovi pridobljenih revizijskih dokazov, na primer ocenjevanje sprejemljivosti vrednotenja, ki so jih pripravili veščaki posloводства, in ovrednotenje, ali razkritja v računovodskih izkazih dosegajo pošteno predstavitev.

### **Presoje pri načrtovanju<sup>12</sup>**

73. Pri načrtovanju revizije je revizorjeva pozornost usmerjena zlasti v:

- poznavanje zahtev računovodenja in razkrivanja;
- razumevanje finančnih instrumentov, katerim je organizacija izpostavljena, ter njihovega namena in tveganj;
- ugotovitev, ali so pri reviziji potrebne posebne izkušnje in znanje;

---

<sup>12</sup> MSR 300 – *Načrtovanje revizije računovodskih izkazov* obravnava revizorjevo odgovornost za načrtovanje revizije računovodskih izkazov.

- poznavanje in ovrednotenje sistema notranjega kontroliranja v smislu transakcij organizacije s finančnimi instrumenti in informacijskih sistemov, ki jih zajema področje revizije;
- poznavanje narave, vloge in dejavnosti notranjega revidiranja;
- poznavanje poslovskega procesa za vrednotenje finančnih instrumentov, vključno s tem, ali je poslovstvo uporabilo veščaka ali storitveno organizacijo;
- ocenjevanje in odzivanje na tveganje pomembno napačne navedbe.

*Poznavanje zahtev računovodenja in razkrivanja*

74. MSR 540 zahteva, da mora revizor spoznati zahteve primerne okvira računovodskega poročanja, ki so povezane z računovodskimi ocenami, vključno z ustreznimi razkritji in vsemi regulativnimi zahtevami.<sup>13</sup> Zahteve primerne okvira računovodskega poročanja glede finančnih instrumentov so že same zase lahko zapletene in zahtevajo obsežna razkritja. Branje tega MORP ni nadomestilo za popolno poznavanje vseh zahtev primerne okvira računovodskega poročanja. Nekateri okviri računovodskega poročanja zahtevajo proučevanje področij, kot so:

- obračunavanje varovanja pred tveganjem;
- obračunavanje dobičkov ali izgub "na dan 1";
- evidentiranje in odprava evidentiranja transakcij s finančnimi instrumenti;
- lastno kreditno tveganje in
- prenos tveganja in odprava evidentiranja, zlasti kadar je bila organizacija vključena v oblikovanje in strukturiranje zapletenih finančnih instrumentov.

*Poznavanje finančnih instrumentov*

---

<sup>13</sup> MSR 540, odstavek 8(a).

75. Značilnosti finančnih instrumentov utegnejo prikrivati nekatere sestavine tveganja in izpostavljenosti. Spoznavanje instrumentov, v katere je organizacija vlagala ali jim je izpostavljena, vključno z značilnostmi teh instrumentov, pomaga revizorju ugotoviti, ali:
- so pomembni vidiki transakcije pomanjkljivo ali netočno evidentirani;
  - se zdi ocenjevanje vrednosti ustrezno;
  - organizacija popolnoma razume in obvladuje tveganja, vsebovana v instrumentih;
  - so finančni instrumenti ustrezno razvrščeni med kratkoročna in dolgoročna sredstva in obveznosti.
76. Primeri zadev, ki jih revizor utegne proučevati pri spoznavanju finančnih instrumentov organizacije, so med drugim:
- katerim vrstam finančnih instrumentov je organizacija izpostavljena;
  - namen njihove uporabe;
  - znanje posloводства, in kjer je to primerno, pristojnih za upravljanje o finančnih instrumentih, njihovi uporabi in zahtevah računovodenja;
  - njihovi natančni pogoji in značilnosti, tako da je mogoče popolnoma razumeti njihove posledice, in zlasti kadar so transakcije povezane, celoten vpliv transakcij s finančnimi instrumenti;
  - kako se ujemajo v celostno strategijo obvladovanja tveganj organizacije.
- Poizvedovanja pri službi notranjega revidiranja in službi za obvladovanje tveganj, če take funkcije obstajajo, in razprave s pristojnimi za upravljanje lahko okrepijo revizorjevo razumevanje.
77. V nekaterih primerih lahko pogodba, vključno s pogodbo za nefinančni instrument, vsebuje izpeljan finančni instrument. Nekateri okviri računovodskega poročanja dovoljujejo ali zahtevajo, da se v nekaterih okoliščinah taki "vgrajeni" izpeljani finančni instrumenti ločijo od osnovne (gostiteljske) pogodbe. Razumevanje poslovodskega procesa za prepoznavanje in obračunavanje vgrajenih izpeljanih finančnih instrumentov bo revizorju pomagalo razumeti tveganja, ki jim je organizacija izpostavljena.

*Uporaba oseb s posebnimi izkušnjami in znanjem pri reviziji*<sup>14</sup>

78. Ključna presoja pri revizijah, ki vključujejo finančne instrumente, zlasti zapletene finančne instrumente, je usposobljenost revizorja. Prenovljeni MSR 220<sup>15</sup> zahteva, da partner, zadolžen za posel, ugotovi, da so člani delovne skupine za posel in kateri koli revizorjevi veščaki, ki niso del delovne skupine za posel, kot celota usposobljeni in imajo zmožnosti, vključno z dovolj časa, da opravijo revizijski posel. Nadalje ustrezne etične zahteve narekujejo, da mora revizor ugotoviti, ali bi sprejem posla ogrozil spoštovanje temeljnih načel, vključno s strokovno usposobljenostjo in potrebno skrbnostjo. V odstavku 79 v nadaljevanju so navedeni primeri za vrste zadev, ki utegnejo biti pomembne za revizorjeve presoje v zvezi s finančnimi instrumenti.
79. Za revidiranje finančnih instrumentov bo morda potrebno vključevanje enega ali več veščakov ali specialistov, na primer na področjih:
- poznavanja finančnih instrumentov, ki jih organizacija uporablja, in njihovih značilnosti, vključno s stopnjo njihove zapletenosti; morda bo treba uporabiti posebne izkušnje in znanja pri preverjanju, ali so bili v računovodskih izkazih zajeti vsi vidiki finančnega instrumenta in z njim povezane presoje, in pri ovrednotenju, ali je bilo zagotovljeno ustrezno razkritje v skladu s primernim okvirom računovodskega poročanja, kadar je zahtevano razkrivanje tveganj;
  - poznavanja primerne okvira računovodskega poročanja, zlasti kadar se za nekatera področja ve, da

<sup>14</sup> Kadar ima taka oseba poglobljeno znanje na področju revidiranja in računovodenja ne glede na to, ali dela v podjetju ali prihaja od zunaj, velja taka oseba za člana delovne skupine za posel in zanjo veljajo zahteve prenovljenega MSR-ja 220 – *Upravljanje kakovosti revizije računovodskih izkazov*. Kadar ima taka oseba poglobljeno znanje z drugega področja in ne iz revidiranja ali računovodenja, velja za revizorjevega veščaka in zanjo veljajo določbe MSR-ja 620 – *Uporaba dela revizorjevega veščaka*. MSR 620 pojasnjuje, da je razlikovanje med poglobljenim znanjem računovodstva ali revidiranja in poglobljenim znanjem na drugem področju stvar strokovne presoje, vendar omenja, da je mogoče razlikovati med poglobljenim znanjem na področju metod obračunavanja finančnih instrumentov (računovodsko in revizijsko poglobljeno znanje) ter poglobljenim znanjem na področju zapletenih tehnik vrednotenja finančnih instrumentov (poglobljeno znanje na drugih področjih in ne iz računovodenja in revidiranja).

<sup>15</sup> MSR 220 (prenovljen), odstavek 26.

zanje veljajo različne razlage, ali pa je praksa nedosledna ali se še razvija;

- poznavanja zakonskih, regulativnih in davčnih posledic, ki izhajajo iz finančnih instrumentov, vključno z ugotavljanjem, ali so pogodbe za organizacijo izvršljive (na primer pregledovanje osnovnih pogodb), kar utegne zahtevati posebne izkušnje in znanje;
- ocenjevanja tveganj, vsebovanih v finančnem instrumentu;
- pomoči delovni skupini za posel pri zbiranju dokazov v podporo vrednotenju posloводства ali pri pripravi točkovne ocene ali razpona ocen, zlasti kadar se poštena vrednost določa z zapletenim modelom, kadar so trgi nedelujoči in je podatke in predpostavke težko pridobiti, kadar so uporabljeni nepreverljivi vhodni podatki ali kadar je posloводство uporabilo veščaka;
- ovrednotenja kontrol informacijske tehnologije (IT), zlasti v organizacijah z velikim obsegom finančnih instrumentov (V takih organizacijah je informacijska tehnologija lahko zelo zapletena, na primer kadar se bistvene informacije o teh finančnih instrumentih elektronsko prenašajo, obdelujejo, hranijo ali so dostopne. Poleg tega lahko nekatere pomembne storitve IT opravlja storitvena organizacija.).

80. Narava in uporaba določenih vrst finančnih instrumentov, zapletenost, povezana z računovodskimi zahtevami, in tržne razmere so lahko razlog, da se mora delovna skupina za posel posvetovati<sup>16</sup> z drugimi računovodskimi in revizijskimi strokovnjaki v svojem podjetju ali zunaj njega, ki imajo ustrezno poglobljeno strokovno znanje in izkušnje s področja računovodstva ali revidiranja, pri čemer upošteva še druge dejavnike, kot so:

- sposobnosti in pristojnosti delovne skupine za posel, vključno z izkušnjami članov delovne skupine za posel;
- lastnosti finančnih instrumentov, ki jih uporablja organizacija;

---

<sup>16</sup> MSR 220 (prenovljen), odstavek 35, zahteva, da se partner, zadolžen za posel, ugotovi, da so se člani delovne skupine za posel med revizijskim poslom ustrezno posvetovali tako znotraj delovne skupine za posel kot tudi z drugimi na ustrezni ravni v podjetju ali zunaj njega.

- prepoznavanje neobičajnih okoliščin ali tveganj pri poslu ter potreba po strokovni presoji, zlasti glede na pomembnost in bistvena tveganja;
- tržne razmere.

*Poznavanje notranjega kontroliranja*

81. MSR 315 zahteva, da mora revizor poznati organizacijo in njeno okolje, vključno z njenim notranjim kontroliranjem. Spoznavanje organizacije in njenega okolja, vključno z notranjim kontroliranjem v organizaciji, je dinamičen proces zbiranja, posodabljanja in analiziranja informacij skozi vso revizijo. Pridobljeno poznavanje omogoča revizorju, da prepozna in oceni tveganja pomembno napačne navedbe tako na ravni računovodskih izkazov kot tudi na ravni uradnih trditev, s čimer je zagotovljena osnova za načrtovanje in izvajanje odzivov na ocenjena tveganja pomembno napačne navedbe. Obseg in raznolikost transakcij s finančnimi instrumenti organizacije običajno določa naravo in obseg kontrol, ki v organizaciji verjetno obstajajo. Poznavanje spremljanja in nadziranja finančnih instrumentov pomaga revizorju pri določanju narave, časa in obsega revizijskih postopkov. V Dodatku so opisane kontrole, ki utegnejo obstajati v organizaciji z velikim obsegom transakcij s finančnimi instrumenti.

*Poznavanje narave, vloge in dejavnosti notranjega revidiranja*

82. V mnogih velikih organizacijah lahko notranje revidiranje opravlja delo, ki višjemu poslovodstvu in pristojnim za upravljanje omogoča pregledovanje in ocenjevanje kontrol organizacije v zvezi z uporabo finančnih instrumentov. Notranje revidiranje lahko pomaga pri prepoznavanju tveganj pomembno napačne navedbe zaradi prevare ali napake. Toda znanje in izkušnje, ki jih morajo imeti izvajalci notranjega revidiranja, da lahko razumejo in opravljajo postopke za dajanje zagotovila poslovodstvu ali pristojnim za upravljanje o uporabi finančnih instrumentov v organizaciji, se na splošno zelo razlikujejo od tistih, ki jih potrebujejo za druge dele poslovanja. Presoja, koliko je notranje revidiranje s svojim znanjem in izkušnjami sposobno pokrivati in je dejansko pokrivalo dejavnosti organizacije s finančnimi instrumenti, kakor tudi presoja o pristojnosti in nepristranskosti notranjega revidiranja, sta pomembni pri odločanju zunanjega revizorja, ali je notranje revidiranje primerno upoštevati pri pripravi celovite revizijske strategije in revizijskega načrta.

83. Področja, na katerih je delo notranjega revidiranja lahko posebej ustrezno, so:<sup>17</sup>
- priprava celovitega pregleda obsega uporabe finančnih instrumentov;
  - ocena ustreznosti usmeritev in postopkov ter ravnanja posloводства v skladu z njimi;
  - ovrednotenje uspešnosti delovanja kontrolnih dejavnosti za finančne instrumente;
  - ovrednotenje sistemov, pomembnih za dejavnosti v zvezi s finančnimi instrumenti, in
  - ocena, ali so nova tveganja v zvezi s finančnimi instrumenti prepoznana, ocenjena in obvladovana.

*Poznavanje poslovske metodologije za vrednotenje finančnih instrumentov*

84. Odgovornost posloводства za pripravo računovodskih izkazov vključuje spoštovanje zahtev primerne okvira računovodskega poročanja za vrednotenje finančnih instrumentov. MSR 540 zahteva, da revizor spozna, kako posloводство pripravlja računovodske ocene in na kakšnih podatkih temeljijo računovodske ocene.<sup>18</sup> Pristop posloводства k vrednotenju upošteva tudi izbiro ustrezne metodologije vrednotenja in raven pričakovanih razpoložljivih dokazov. Da bi dosegla cilj merjenja poštene vrednosti, razvije organizacija metodologijo vrednotenja za merjenje poštene vrednosti finančnih instrumentov, ki upošteva vse ustrezne razpoložljive tržne informacije. Temeljito poznavanje finančnega instrumenta, ki je predmet vrednotenja, omogoča organizaciji, da prepozna in ovrednoti ustrezne tržne informacije, ki so na voljo za enake ali podobne instrumente in jih je treba vključiti v metodologijo vrednotenja.

---

<sup>17</sup> Ustrezno je lahko tudi delo, ki ga opravljajo funkcije, kot so obvladovanje tveganj, pregledovanje modelov in kontrola produktov.

<sup>18</sup> MSR 540, odstavek 8(c).

**Ocenjevanje tveganj pomembno napačne navedbe in odzivanje nanje***Celovite presoje v zvezi s finančnimi instrumenti*

85. MSR 540<sup>19</sup> pojasnjuje, da stopnja ocenjevalne negotovosti vpliva na tveganje pomembno napačne navedbe v računovodskih ocenah. Uporaba zapletenejših finančnih instrumentov, kot so tisti z visoko stopnjo negotovosti in spremenljivosti prihodnjih denarnih tokov, lahko vodi v povečano tveganje pomembno napačne navedbe, zlasti glede vrednotenja. Druge zadeve, ki vplivajo na tveganje pomembno napačne navedbe, so:

- obseg finančnih instrumentov, ki jim je organizacija izpostavljena,
- pogoji finančnega instrumenta skupaj z oceno, ali finančni instrument sam vključuje še druge finančne instrumente,
- narava finančnih instrumentov.

*Dejavniki tveganja prevare<sup>20</sup>*

86. Spodbude za prevarantsko računovodsko poročanje zaposlenih utegnejo obstajati, kadar je sistem nagrajevanja odvisen od donosov, ustvarjenih z uporabo finančnih instrumentov. Vedenje, kako se politika nagrajevanja v organizaciji prepleta z nagnjenostjo k tveganju, in spodbude, ki jih to lahko ustvarja za njeno poslovodstvo in trgovce, je lahko pomembno pri ocenjevanju tveganja prevare.

87. Težke razmere na finančnem trgu so lahko razlog za povečane spodbude za poslovodstvo ali zaposlene, da se zapletejo v prevarantsko računovodsko poročanje: da zaščitijo osebne ugodnosti, da skrijejo prevaro ali napako zaposlenega ali poslovodstva, da se izognejo prekoračitvi regulativnih, likvidnostnih ali posojilnih omejitev ali da se izognejo poročanju o izgubah. V času tržne nestabilnosti so nepričakovane izgube na primer lahko posledica ekstremnih nihanj tržne cene zaradi nepredvidenih nizkih cen sredstev, napačnih presoj pri trgovanju ali drugih razlogov. Poleg tega

---

<sup>19</sup> MSR 540, odstavek 2.

<sup>20</sup> Glej MSR 240 – *Revizorjeve naloge, povezane z obravnavanjem prevar pri reviziji računovodskih izkazov* za zahteve in navodila za ravnanje z dejavniki tveganja prevare.

ustvarjajo težave s financiranjem pritiske na poslovodstvo, ki ga skrbi solventnost poslovanja.

88. Poneverba sredstev in prevarantsko računovodsko poročanje sta pogosto povezana z izogibanjem kontrolam, za katere se sicer zdi, da uspešno delujejo. To lahko vključuje izogibanje kontrolam podatkov in predpostavk ter kontrolam podrobnih postopkov, kar omogoči skrivanje izgub in tatvine. Težke tržne razmere na primer utegnejo povečati pritisk na prikrivanje ali pobotanje poslov, s čimer se poskušajo nadomestiti izgube.

*Ocenjevanje tveganja pomembno napačne navedbe*

89. Revizorjeva ocena prepoznanih tveganj na ravni uradne trditve v skladu z MSR 315 vključuje ovrednotenje vzpostavitve in izvajanja notranjega kontroliranja. Zagotavlja osnovo za proučitev ustreznega revizijskega pristopa za načrtovanje in izvajanje nadaljnjih revizijskih postopkov v skladu z MSR 330, tako postopkov preizkušanja podatkov kot tudi postopkov preizkušanja kontrol. Na izbrani pristop vpliva revizorjevo poznavanje notranjega kontroliranja, ustreznega za revizijo, kar vključuje tudi moč okolja kontroliranja in kakršne koli funkcije obvladovanja tveganj, velikost in zapletenost poslovanja organizacije in odgovor na vprašanje, ali revizorjeva ocena tveganj pomembno napačne navedbe vključuje tudi pričakovanje, da kontrole uspešno delujejo.
90. Revizorjeva ocena tveganj pomembno napačne navedbe na ravni uradnih trditev se med revizijo lahko spremeni zaradi pridobljenih dodatnih informacij. Nenehna pozornost med revizijo, na primer pri pregledovanju zapisov ali dokumentov, lahko pomaga revizorju pri prepoznavanju dogovorov ali drugih informacij, ki kažejo na obstoj finančnih instrumentov, ki jih poslovodstvo prej ni opredelilo ali razkrilo revizorju. Taki zapisi in dokumenti so lahko na primer:
- zapisniki sestankov pristojnih za upravljanje in
  - posebni računi strokovnih svetovalcev organizacije in dopisovanje z njimi.

*Dejavniki za presojo pri odločanju, ali in v kakšnem obsegu preizkusiti uspešnost delovanja kontrol*

91. Pričakovanje, da kontrole uspešno delujejo, je lahko običajnejše pri obravnavanju finančne institucije z dobro vzpostavljenimi kontrolami, in zato utegne biti preizkušanje kontrol uspešen način pridobivanja revizijskih dokazov. Kadar ima organizacija vzpostavljeno trgovalno službo, samo preizkusi podatkov verjetno ne bodo dali zadostnih in ustreznih revizijskih dokazov zaradi velikega obsega pogodb in različnih uporabljenih sistemov. Preizkusi kontrol pa sami zase tudi ne bodo zadostni, ker mora revizor po zahtevah MSR 330 načrtovati in opraviti postopke preizkušanja podatkov za vsako pomembno vrsto poslov, za vsak pomemben saldo na kontu in za vsako pomembno razkritje.<sup>21</sup>
92. Organizacije z velikim obsegom trgovanja in uporabe finančnih instrumentov utegnejo imeti bolj izpopolnjene in domišljene kontrole ter učinkovito funkcijo upravljanja tveganj, zato bo verjetneje, da bo revizor preizkusil kontrole pri pridobivanju dokazov o:
  - nastanku, popolnosti, točnosti in časovni uvrstitvi transakcij in
  - obstoju, pravicah in obvezah ter popolnosti saldov na kontih.
93. V organizacijah s sorazmerno maloštevilnimi transakcijami s finančnimi instrumenti:
  - poslovodstvo in pristojni za upravljanje verjetno slabše poznajo finančne instrumente in njihov vpliv na poslovanje;
  - ima organizacija verjetno le nekaj različnih vrst instrumentov z majhnim ali nikakršnim medsebojnim vplivom;
  - je obstoj kompleksnega okolja kontroliranja malo verjeten (v organizaciji na primer nimajo kontrol, opisanih v Dodatku);
  - poslovodstvo za vrednotenje svojih instrumentov verjetno uporablja informacije za ugotavljanje cen iz zunanjih virov ugotavljanja cen;
  - so kontrole nad uporabo informacij za ugotavljanje cen iz zunanjih virov ugotavljanja cen verjetno slabše.

---

<sup>21</sup> MSR 330, odstavek 18.

94. Kadar ima organizacija sorazmerno malo transakcij, ki vključujejo finančne instrumente, je revizorju sorazmerno lahko spoznati cilje organizacije za uporabo finančnih instrumentov in značilnosti teh instrumentov. V takih okoliščinah je verjetno večina revizijskih dokazov vsebinske narave, revizor lahko opravi večino revizijskega dela ob koncu leta, zunanje potrditve pa so verjetno zadosten dokaz popolnosti, točnosti in obstoja transakcij.
95. Pri sprejemanju odločitve o vrsti, času in obsegu preizkušanja kontrol lahko revizor prouči dejavnike, kot so:
- narava, pogostnost in obseg transakcij s finančnimi instrumenti;
  - moč kontrol, vključno z ugotavljanjem, ali so kontrole ustrezno vzpostavljene, da se odzivajo na tveganja, povezana z obsegom transakcij s finančnimi instrumenti v organizaciji, in ali obstaja okvir upravljanja dejavnosti organizacije v zvezi s finančnimi instrumenti;
  - pomembnost določenih kontrol za celovite cilje kontroliranja in procese v organizaciji, vključno z izpopolnjenostjo informacijskih sistemov v podporo poslu s finančnimi instrumenti;
  - spremljanje kontrol in ugotovljenih pomanjkljivosti v kontrolnih postopkih;
  - problemi, ki naj bi jih kontrole reševale, na primer kontrole, povezane z izvajanjem presoj, v primerjavi s kontrolami podpornih podatkov; v povezavi z izvajanjem presoj bodo preizkusi podatkov najverjetneje uspešnejši kot zanašanje na kontrole;
  - strokovna usposobljenost oseb, vključenih v kontrolno delovanje, na primer, ali ima organizacija ustrezne zmogljivosti (tudi v stresnih obdobjih) in zmožnosti za vzpostavitev ter preverjanje in potrjevanje vrednotenja finančnih instrumentov, ki jim je izpostavljena;
  - pogostnost izvajanja takega kontrolnega delovanja;
  - raven natančnosti, ki naj bi jo kontrole dosegle;
  - dokazi izvajanja kontrolnega delovanja in
  - čas ključnih transakcij s finančnimi instrumenti, na primer, ali se izvajajo proti koncu obdobja poročanja.

*Postopki preizkušanja podatkov*

96. Načrtovanje postopkov preizkušanja podatkov vključuje naslednje presoje:

- Uporaba analitičnih postopkov<sup>22</sup> – analitični postopki, ki jih izvaja revizor, so sicer lahko uspešni kot postopki za oceno tveganja, da zagotovijo revizorju informacije o poslovanju organizacije, manj uspešni pa so kot postopki preizkušanja podatkov, kadar se izvajajo sami zase. Razlog za to je zapleteno medsebojno učinkovanje dejavnikov vrednotenja, ki pogosto prekrije neobičajne trende, ki bi se lahko pokazali.
- Nerutinski posli – mnogi finančni posli so pogodbe, sklenjene na podlagi pogajanj med organizacijo in njeno nasprotno stranko (pogosto znani kot posli na prostem trgu ali OTC-posli). Če transakcije s finančnimi instrumenti niso rutinske in niso v okviru običajnih dejavnosti organizacije, bo verjetno revizijski pristop preizkušanja podatkov najuspešnejše sredstvo za doseg načrtovanih revizijskih ciljev. Kadar se transakcije s finančnimi instrumenti ne izvajajo rutinsko, revizor pri svojih odzivih na ocenjena tveganja, vključno z načrtovanjem in izvajanjem revizijskih postopkov, upošteva morebitno pomanjkanje izkušenj organizacije na tem področju.
- Razpoložljivost dokazov – kadar na primer organizacija uporabi zunanji vir ugotavljanja cen, dokazi v zvezi z ustreznimi uradnimi trditvami za računovodske izkaze morda niso na voljo v organizaciji.
- Postopki, opravljeni na drugih področjih revidiranja – postopki, opravljeni na drugih področjih računovodskih izkazov utegnejo zagotoviti dokaze o popolnosti transakcij s finančnimi instrumenti. Taki postopki lahko vključujejo preizkuse kasnejših gotovinskih prejemkov in

---

<sup>22</sup> MSR 315, odstavek 6(b), zahteva od revizorja, da kot postopke ocenjevanja tveganj uporabi analitične postopke, da mu pomagajo pri ocenjevanju tveganj pomembno napačne navedbe, s čimer zagotavljajo osnovo za načrtovanje in izvajanje odzivov na ocenjena tveganja. MSR 520 – *Analitični postopki*, odstavek 6, pa od revizorja zahteva, da uporabi analitične postopke pri oblikovanju celovitega sklepa o računovodskih izkazih. Analitični postopki se lahko uporabljajo tudi v drugih fazah revizije.

izdatkov ter iskanje neevidentiranih obveznosti.

- Izbira postavk za preizkušanje – v nekaterih primerih vsebuje portfelj finančnih instrumentov instrumente z različno zapletenostjo in tveganjem. V takih primerih utegne biti koristno vzorčenje po presoji.

97. Pri vrednostnem papirju, zavarovanem s premoženjem, se na primer revizor lahko odzove na tveganja pomembno napačne navedbe za tak vrednostni papir tako, da razmisli o izvedbi nekaterih izmed naslednjih revizijskih postopkov:

- pregledovanje pogodbene dokumentacije, da se seznani s pogoji vrednostnega papirja, sredstvi za njegovo zavarovanje in pravicami imetnika vsake vrste vrednostnega papirja;
- poizvedovanje o poslovodskem procesu ocenjevanja denarnih tokov;
- ocenjevanje sprejemljivosti predpostavk, kot so stopnje predplačila, stopnje neizpolnitve in teža izgube;
- spoznavanje metode, uporabljene za določanje kaskad denarnega toka;
- primerjava izidov meritve poštene vrednosti z vrednotenji drugih vrednostnih papirjev s podobnimi sredstvi zavarovanja in pogoji;
- ponovni izračuni.

#### *Preizkusi z dvojnim namenom*

98. Čeprav se namen preizkusa kontrol razlikuje od namena preizkusa podrobnih podatkov, je učinkovito opraviti oba istočasno, na primer:

- opravljanje preizkusa kontrol in preizkusa podrobnih podatkov za isto transakcijo (na primer preizkušanje, ali se je podpisana pogodba izvajala in ali so bili podrobni podatki finančnega instrumenta ustrezno zajeti v preglednici);
- preizkušanje kontrol med preizkušanjem poslovskega postopka priprave ocen vrednosti.

*Čas revizorjevih postopkov*<sup>23</sup>

99. Po ocenitvi tveganj, povezanih s finančnimi instrumenti, delovna skupina za posel določi čas načrtovanih preizkusov kontrol in revizijskih postopkov preizkušanja podatkov. Čas načrtovanih revizijskih postopkov je različen in odvisen od vrste drugih dejavnikov, vključno s pogostnostjo delovanja kontrol, bistvenostjo dejavnosti, ki je predmet kontrole, in s tem povezanim tveganjem pomembno napačne navedbe.
100. Medtem ko je treba večino revizijskih postopkov v zvezi z vrednotenjem in predstavljanjem opraviti na koncu obdobja, pa je revizijske postopke v zvezi z drugimi uradnimi trditvami, kot so popolnost in obstoj, običajno mogoče preizkusiti v vmesnem obdobju. Preizkusi kontrol se na primer lahko opravljajo med letom za bolj rutinske kontrole, kot so kontrole IT in odobritve za nove produkte. Uspešno je lahko tudi preizkušanje uspešnosti delovanja kontrol za odobritev novega produkta z zbiranjem dokazov o potrditvi ustrezne ravni posloводства za nov finančni instrument v medletnem obdobju.
101. Revizorji lahko na vmesni datum opravijo nekatere preizkuse na modelih, na primer s primerjavo med izhodnimi podatki modela in tržnimi transakcijami. Drug možen medletni postopek za instrumente s preverljivimi vhodnimi podatki je preizkus sprejemljivosti informacij za ugotavljanje cen, pridobljenih iz zunanjega vira ugotavljanja cen.
102. Področja bistvenih presoj se pogosto preizkušajo proti koncu ali na koncu obdobja, ker se:
- vrednotenja lahko v kratkem času bistveno spremenijo in je zaradi tega težko primerjati in usklajevati medletna stanja s primerljivimi informacijami na datum bilance stanja;
  - organizacija lahko ukvarja s povečanim obsegom transakcij s finančnimi instrumenti v času od medletnega obdobja do konca leta;
  - ročne vknjižbe v dnevnik lahko vnašajo samo po koncu obračunskega obdobja in

---

<sup>23</sup> Odstavki 11–12 in 22–23 MSR-ja 330 vsebujejo zahteve, kdaj naj revizor opravlja postopke v medletnem obdobju, in pojasnjujejo, kako se lahko uporabijo taki revizijski dokazi.

- nerutinske ali bistvene transakcije lahko opravijo proti koncu obračunskega obdobja.

*Postopki, povezani s popolnostjo, točnostjo, obstojem, nastankom ter pravicami in obvezami*

103. Revizor lahko uporabi številne postopke za obravnavo več uradnih trditev. S postopki za ugotavljanje obstoja salda na kontu na koncu obdobja bo na primer obdelal tudi nastanek določene vrste poslov, pomagajo pa mu lahko tudi pri ugotavljanju pravilne časovne uvrstitve. Finančni instrumenti namreč izhajajo iz sklenjenih pogodb in hkrati s preverjanjem točnosti evidentiranja transakcije lahko revizor preveri tudi njen obstoj ter pridobi dokaze v podporo uradnih trditev o nastanku ter pravicah in obvezah, in potrdi, da so posli knjiženi v pravilno obračunsko obdobje.
104. Postopki, ki lahko zagotovijo revizijske dokaze v podporo uradnih trditev o popolnosti, točnosti in obstoju, vključujejo:
  - Zunanje potrditve<sup>24</sup> bančnih računov, trgovalnih poslov in skrbniških izpiskov. To je izvedljivo z neposredno potrditvijo nasprotne stranke (vključno z uporabo bančne potrditve), kadar je odgovor poslan neposredno revizorju. Sicer pa je te informacije mogoče pridobiti iz sistemov nasprotne stranke preko vnosa podatkov. Kadar se potrditev izvaja na ta način, lahko revizor pri ovrednotenju zanesljivosti dokaza iz potrditve prouči kontrole za preprečitev nedovoljenega spreminjanja v računalniških sistemih, prek katerih se informacije prenašajo. Če potrditve niso prejete, lahko revizor pridobi dokaz s pregledom pogodb in preizkusom ustreznih kontrol. Vendar pa zunanje potrditve pogosto ne dajo ustreznih revizijskih dokazov glede uradne trditve o vrednotenju, čeprav so lahko v pomoč pri ugotavljanju kakršnih koli stranskih dogovorov.
  - Pregledovanje uskladitev izpiskov ali vnesenih podatkov skrbnikov z lastnimi evidencami organizacije. Za to bo morda

---

<sup>24</sup> MSR 505 – *Zunanje potrditve* obravnava revizorjevo uporabo postopkov zunanje potrjevanja za pridobitev revizijskih dokazov v skladu z zahtevami MSR-ja 330 in MSR-ja 500 – *Revizijski dokazi*. Glej tudi opozorilo za revizijsko prakso *Vprašanja iz prakse, ki se pojavljajo v zvezi z uporabo zunanjih potrditev pri reviziji računovodskih izkazov*, ki ga je novembra 2009 izdal IFAC.

treba ovrednotiti IT-kontrole avtomatiziranih postopkov usklajevanja in znotraj teh postopkov ter oceniti, ali so bile usklajevalne postavke pravilno spoznane in razrešene.

- Pregledovanje vknjižb v dnevnik in kontrole nad evidentiranjem takih vknjižb. To lahko pomaga na primer pri:
  - ugotavljanju, ali so vknjižbe opravili drugi zaposleni in ne tisti, ki so za to pooblaščen, ali so za to pooblaščen, ali so za to pooblaščen,
  - prepoznavanju neobičajnih ali neustreznih vknjižb v dnevnik na koncu obračunskega obdobja, kar bi bilo lahko pomembno za tveganje prevare.
- Branje posameznih pogodb in pregledovanje spremne dokumentacije transakcij organizacije s finančnimi instrumenti, vključno z računovodskimi evidencami, in s tem preverjanje obstoja ter pravic in obvez. Revizor na primer lahko bere posamezne pogodbe, povezane s finančnimi instrumenti, in pregleduje spremno dokumentacijo, vključno z računovodskimi vknjižbami v času, ko je bila pogodba prvič evidentirana, lahko pa tudi naknadno pregleda računovodske vknjižbe, ki so bile opravljene za namene vrednotenja. Na ta način lahko revizor oceni, ali je bila zapletenost transakcije v celoti ugotovljena in izkazana na kontih. Sklenjene dogovore in z njimi povezana tveganja morajo proučiti ljudje s primernim znanjem in izkušnjami, s čimer je zagotovljeno, da pravice obstajajo.
- Preizkušanje kontrol, na primer s ponovnim izvajanjem kontrol.
- Pregledovanje sistemov organizacije za ravnanje s pritožbami. Zaradi neevidentiranih transakcij lahko pride do izostanka denarnega nakazila organizacije nasprotni stranki, kar se lahko odkrije pri pregledovanju prejetih pritožb.
- Pregledovanje okvirnih dogovorov o neto poravnava zaradi ugotavljanja neevidentiranih instrumentov.

105. Ti postopki so zlasti pomembni za nekatere finančne instrumente, kot so izpeljani finančni instrumenti ali garancije, in sicer zato, ker morda začetna naložba vanje ni velika, kar pomeni, da utegne biti težko ugotoviti njihov obstoj. Vgrajeni izpeljani finančni instrumenti so na primer pogosto vsebovani v

pogodbah za nefinančne instrumente, ki morda sploh niso vključeni v postopke potrjevanja.

### **Vrednotenje finančnih instrumentov**

#### *Zahteve računovodskega poročanja*

106. Okviri računovodskega poročanja za pošteno predstavitev pogosto uporabljajo hierarhije poštenih vrednosti, kot so na primer uporabljene v MSRP in ameriških GAAP. To običajno pomeni, da se obseg in podrobnost zahtevanih razkritij povečajo, ko se poveča stopnja negotovosti merjenja. Za razlikovanje med ravni v hierarhiji utegne biti potrebna presoja.
107. Revizorju utegne koristiti, če se seznani s tem, kako se finančni instrumenti povezujejo s hierarhijo poštenih vrednosti. Praviloma se tveganje pomembno napačne navedbe in raven revizijskih postopkov, ki jih je treba uporabiti, povečata, kadar se poveča negotovost merjenja. Uporaba vhodnih podatkov na 3. ravni in nekaterih podatkov na 2. ravni hierarhije poštenih vrednosti je lahko koristen napotek glede stopnje negotovosti merjenja. Vhodni podatki na 2. ravni segajo od tistih, ki jih je lahko pridobiti, do tistih, ki so bližje vhodnim podatkom na 3. ravni. Revizor ovrednoti razpoložljive dokaze in spozna tako hierarhijo poštenih vrednosti kot tudi tveganje pristranskosti posloводства in poslovodsko razvrščanje finančnih instrumentov po hierarhiji poštenih vrednosti.
108. V skladu z MSR 540<sup>25</sup> prouči revizor usmeritve organizacije glede vrednotenja ter metodologijo za podatke in predpostavke, uporabljene pri metodologiji vrednotenja. V mnogih primerih primeren okvir računovodskega poročanja ne predpisuje metodologije vrednotenja. Če pa je tako, so med zadevami, ki utegnejo biti pomembne za revizorjevo razumevanje, kako poslovodstvo vrednoti finančne instrumente, na primer:
  - ali ima poslovodstvo sprejeto uradno usmeritev glede vrednotenja, in če jo ima, ali je tehnika vrednotenja, uporabljena za kakšen finančni instrument, ustrezno dokumentirana v skladu s tako usmeritvijo;
  - kateri modeli lahko povzročijo največje tveganje pomembno napačne navedbe;
  - kako je poslovodstvo pri izbiri določene tehnike

---

<sup>25</sup> MSR 540, odstavek 8(c).

vrednotenja upoštevalo zapletenost vrednotenja finančnega instrumenta;

- ali obstaja večje tveganje pomembno napačne navedbe, ker je poslovodstvo v sami organizaciji razvilo model, ki se uporablja za vrednotenje finančnih instrumentov, ali ker pri vrednotenju določenega finančnega instrumenta odstopa od običajno uporabljene tehnike vrednotenja;
- ali je poslovodstvo uporabilo zunanji vir ugotavljanja cen;
- ali imajo tisti, ki se ukvarjajo z razvojem in uporabo tehnike vrednotenja, ustrezno znanje in izkušnje, vključno s tem, ali je bil uporabljen veščak poslovodstva;
- ali obstajajo znaki pristranskosti poslovodstva pri izbiranju tehnike vrednotenja, ki naj bo uporabljena.

*Ocenjevanje tveganja pomembno napačne navedbe, povezane z vrednotenjem*

109. Pri ocenjevanju, ali so tehnike vrednotenja, ki jih je uporabila organizacija, v danih okoliščinah ustrezne in ali so vzpostavljene kontrole tehnik vrednotenja, so dejavniki, ki jih revizor upošteva, lahko med drugim:

- ali te tehnike vrednotenja običajno uporabljajo tudi drugi udeleženci na trgu in se je že izkazalo, da dajejo zanesljivo oceno cen, pridobljenih iz tržnih transakcij;
- ali te tehnike vrednotenja delujejo, kot je predvideno, in v njihovi zasnovi ni nobenih napak, zlasti ne v ekstremnih okoliščinah, in ali so bile nepristransko potrjene; znaki napak so med drugim nedosledne spremembe glede na primerjalna merila;
- ali te tehnike vrednotenja upoštevajo tveganja, vsebovana v finančnem instrumentu, katerega vrednost se ocenjuje, vključno s kreditno sposobnostjo nasprotne stranke, ter lastno kreditno tveganje pri tehniki vrednotenja, uporabljeni za merjenje finančnih obveznosti;
- kako so te tehnike vrednotenja prilagojene trgu, vključno z občutljivostjo tehnik vrednotenja na spremembe v spremenljivkah;
- ali se tržne spremenljivke in predpostavke dosledno uporabljajo in ali nove okoliščine upravičujejo spremembo v tehnikah vrednotenja, tržnih spremenljivkah ali uporabljenih predpostavkah;

- ali analize občutljivosti kažejo, da bi se vrednotenje bistveno spremenilo že z majhnimi ali zmernimi spremembami v predpostavkah;
- organizacijska struktura, na primer obstoj notranjega oddelka, odgovornega za razvijanje modelov za vrednotenje nekaterih instrumentov, zlasti kadar gre za vhodne podatke na 3. ravni; služba za razvoj modelov, ki pomaga pri oblikovanju cen za transakcije, je na primer manj nepristranska od službe, ki je funkcijsko in organizacijsko ločena od trgovalne enote;
- usposobljenost in nepristranskost tistih, ki so pristojni za razvoj in uporabo tehnik vrednotenja, vključno s sorazmerno izkušnostjo posloводства z določenimi modeli, ki utegnejo biti na novo razviti.

Revizor (ali revizorjev veščak) lahko tudi neodvisno razvije eno ali več tehnik vrednotenja, da njihove izide primerja z izidi tehnik vrednotenja, ki jih uporablja posloводство.

#### Bistvena tveganja

110. Revizor lahko na osnovi svojih postopkov ocenjevanja tveganj ugotovi eno ali več bistvenih tveganj v zvezi z vrednotenjem finančnih instrumentov, kadar obstaja katera koli od naslednjih okoliščin:
- velika negotovost merjenja v zvezi z vrednotenjem finančnih instrumentov (na primer tistih z nepreverljivimi vhodnimi podatki);<sup>26</sup>
  - pomanjkanje zadostnih dokazov v podporo poslovodskega vrednotenja finančnih instrumentov organizacije;
  - pomanjkanje poslovodskega poznavanja finančnih instrumentov organizacije ali premalo znanja in izkušenj, potrebnih za pravilno vrednotenje takih instrumentov, vključno z zmožnostjo ugotavljanja, ali so potrebne prilagoditve vrednotenja;

<sup>26</sup> Kadar revizor ugotovi, da velika ocenjevalna negotovost v zvezi z ocenjevanjem vrednosti zapletenih finančnih instrumentov povzroča bistveno tveganje, mora v skladu z MSR-jem 540 opraviti postopke preizkušanja podatkov in ovrednotiti ustreznost razkritja ocenjevalne negotovosti. Glej MSR 540, odstavki 11, 15 in 20.

- pomanjkanje poslovskega poznavanja zapletenih zahtev v primernem okviru računovodskega poročanja v zvezi z merjenjem in razkrivanjem finančnih instrumentov ter nezmožnost posloводства, da sprejema presoje, zahtevane za pravilno uporabo teh zahtev;
  - bistvenost opravljenih prilagoditev vrednosti kot izida tehnik vrednotenja, kadar primeren okvir računovodskega poročanja take prilagoditve zahteva ali dovoljuje.
111. Za računovodske ocene, ki povzročajo bistvena tveganja, MSR 540<sup>27</sup> poleg drugih postopkov za preizkušanje podatkov, ki se opravljajo v skladu z zahtevami MSR 330, zahteva, da revizor oceni:
- a) kako je posloводство proučevalo druge možne predpostavke ali izide in zakaj jih je zavrglo ali kako je posloводство sicer obravnavalo ocenjevalno negotovost pri pripravi računovodske ocene;
  - b) ali so bistvene predpostavke, ki jih je uporabilo posloводство, sprejemljive;
  - c) namero posloводства, da izpelje posebne postopke, in njegovo sposobnost za to, kjer je to pomembno za sprejemljivost bistvenih predpostavk, ki jih je uporabilo posloводство, ali za pravilno uporabo primernega okvira računovodskega poročanja.
112. Kadar trgi postanejo nedelujoči, utegnejo spremenjene okoliščine pripeljati do premika od vrednotenja po tržni ceni do vrednotenja z modelom ali do zamenjave določenega modela za drugega. Odzivanje na spremembe tržnih okoliščin je lahko težko, če posloводство nima pripravljenih usmeritev, še preden se spremembe pojavijo. Prav tako posloводство morda nima potrebnega znanja in izkušenj za nujen hiter razvoj modela ali izbiro tehnike vrednotenja, ki je v danih okoliščinah lahko ustrezna. Celo kadar so se tehnike vrednotenja dosledno uporabljale, mora posloводство proučiti nadaljnjo ustreznost tehnik vrednotenja in predpostavk, uporabljenih za vrednotenje finančnih instrumentov. Poleg tega so bile tehnike vrednotenja morda izbrane takrat, ko so bile na voljo sprejemljive tržne informacije, ne morejo pa zagotavljati sprejemljivih vrednotenj v časih nepredvidenih stresnih razmer.

---

<sup>27</sup> MSR 540, odstavek 15(a)-(b).

113. Dovzetnost za namerno ali nenamerno pristranskost posloводства se poveča s subjektivnostjo vrednotenja in stopnjo negotovosti merjenja. Poslovodstvo na primer lahko teži k neupoštevanju preverljivih tržnih predpostavk ali podatkov in namesto tega uporablja lasten, v organizaciji razvit model, če daje tak model ugodnejše izide. Celo brez prevarantskega namena je v širokem razponu možnosti mogoča naravna skušnjava pristranske presoje v smer najugodnejšega izida namesto izbire tiste točke v razponu, ki bi jo lahko upoštevali kot najskladnejšo s primernim okvirom računovodskega poročanja. Spreminjanje tehnike vrednotenja iz obdobja v obdobje brez jasnega in ustreznega razloga za tako spremembo je prav tako lahko znak pristranskosti posloводства. Čeprav je neka oblika pristranskosti posloводства že sama po sebi vsebovana v subjektivnih odločitvah v zvezi z vrednotenjem finančnih instrumentov, pa je, kadar gre za namerno zavajanje, pristranskost posloводства po svoji naravi prevarantska.

*Priprava pristopa k revidiranju*

114. Pri preizkušanju, kako poslovodstvo vrednoti finančni instrument, in pri odzivanju na ocenjena tveganja pomembno napačne navedbe v skladu z MSR 540,<sup>28</sup> opravi revizor enega ali več od naslednjih postopkov, pri čemer upošteva naravo računovodskih ocen:
- a) preizkusi, kako je poslovodstvo pripravilo računovodsko oceno, in podatke, na katerih je ocena osnovana (vključno s tehniko vrednotenja, ki jo je organizacija uporabila pri svojih vrednotenjih);
  - b) preizkusi uspešnost delovanja kontrol nad tem, kako je poslovodstvo pripravilo računovodsko oceno, skupaj z ustreznimi postopki preizkušanja podatkov;
  - c) pripravi točkovno oceno ali razpon ocen, da ovrednoti točkovno oceno posloводства;
  - d) ugotovi, ali dogodki, ki so se zgodili do datuma revizorjevega poročila, zagotavljajo revizijske dokaze glede računovodske ocene.

Mnogi revizorji ugotavljajo, da je kombinacija preizkušanja, kako je poslovodstvo vrednotilo finančni instrument, in podatkov, na katerih je vrednotenje osnovano, ter preizkušanja uspešnosti delovanja

---

<sup>28</sup> MSR 540, odstavki 12–14.

kontrol uspešen in učinkovit revizijski pristop. Medtem ko kasnejši dogodki lahko zagotovijo nekaj dokazov o vrednotenju finančnih instrumentov, pa bi bilo treba za obravnavo kakršnih koli sprememb tržnih razmer po datumu bilance stanja upoštevati tudi druge dejavnike.<sup>29</sup> Če revizor ne more preizkusiti, kako je poslovodstvo pripravilo računovodsko oceno, se lahko odloči za pripravo točkovne ocene ali razpona ocen.

115. Kot je opisano v I. poglavju, lahko poslovodstvo za ocenitev poštene vrednosti finančnih instrumentov:

- uporabi informacije iz zunanjih virov ugotavljanja cen;
- zbere podatke za pripravo lastne ocene z uporabo različnih tehnik, vključno z modeli;
- najame veščaka, da pripravi oceno.

Poslovodstvo lahko pogosto uporabi tudi kombinacijo teh pristopov. Tako ima na primer poslovodstvo lahko svoj lasten postopek ugotavljanja cen, zunanje vire ugotavljanja cen pa uporabi za potrditev svojih lastnih vrednosti.

*Revizijske presoje, kadar poslovodstvo uporabi zunanji vir ugotavljanja cen*

116. Poslovodstvo lahko pri vrednotenju finančnih instrumentov organizacije uporabi zunanji vir ugotavljanja cen, kot sta storitvena organizacija za ugotavljanje cen ali borzni posrednik. Če revizor razume, kako poslovodstvo uporablja te informacije, in ve, kako deluje storitvena organizacija za ugotavljanje cen, mu to pomaga pri določanju vrste in obsega potrebnih revizijskih postopkov.

117. Kadar poslovodstvo uporabi zunanji vir ugotavljanja cen, utegnejo biti pomembne naslednje zadeve:

- *Vrsta zunanjega vira ugotavljanja cen* – nekateri zunanji viri ugotavljanja cen omogočajo dostop do več informacij o svojih postopkih. Storitvena organizacija za ugotavljanje cen na primer pogosto zagotavlja informacije o svoji metodologiji, predpostavkah in podatkih za vrednotenje finančnih instrumentov na ravni posamezne vrste sredstev. Nasprotno pa borzni posredniki pogosto ne zagotavljajo nobenih informacij

---

<sup>29</sup> V odstavkih A63–A66 standarda MSR 540 so navedeni zgledi nekaterih dejavnikov, ki utegnejo biti pomembni.

ali le omejene informacije o vhodnih podatkih in predpostavkah, uporabljenih pri pripravi ponudbe.

- *Narava uporabljenih vhodnih podatkov in zapletenost tehnike vrednotenja* – zanesljivost cen iz zunanjih virov ugotavljanja cen se razlikuje glede na preverljivost vhodnih podatkov (in zato glede na raven vhodnih podatkov v hierarhiji poštene vrednosti) ter zapletenost metodologije za vrednotenje določenega vrednostnega papirja ali vrste sredstev. Zanesljivost cene za kapitalsko naložbo, s katero se dejavno trguje na likvidnem trgu, je na primer višja kot zanesljivost cene za podjetniško obveznico, s katero se trguje na likvidnem trgu, vendar na datum merjenja z njo ni bilo trgovanja; ta pa je spet višja od zanesljivosti cene vrednostnega papirja, zavarovanega s premoženjem, ki je vrednoten z modelom uporabe diskontiranega denarnega toka.
- *Sloves in izkušnje zunanjega vira ugotavljanja cen* – zunanji vir oblikovanja cen utegne na primer imeti izkušnje z eno vrsto finančnih instrumentov in je kot tak priznan, vendar morda nima podobnih izkušenj z drugimi vrstami finančnih instrumentov. V tem pogledu utegnejo biti pomembne tudi revizorjeve pretekle izkušnje s tem zunanjim virom ugotavljanja cen.
- *Nepriistranskost zunanjega vira ugotavljanja cen* – če prihaja cena, ki jo je pridobilo poslovodstvo, na primer od nasprotna stranke, kot je borzni posrednik, ki je organizaciji prodal finančni instrument, ali od organizacije, ki ima tesne odnose z organizacijo, v kateri se izvaja revizija, cena morda ni zanesljiva.
- *Kontrole organizacije nad uporabo zunanjih virov ugotavljanja cen* – stopnja, do katere ima poslovodstvo vzpostavljene kontrole za oceno zanesljivosti informacij iz zunanjih virov ugotavljanja cen, vpliva na zanesljivost meritve poštene vrednosti. Poslovodstvo ima na primer lahko vzpostavljene kontrole za:
  - pregled in odobritev uporabe zunanjega vira ugotavljanja cen, vključno z upoštevanjem slovesa, izkušenj in nepristranskosti zunanjega vira ugotavljanja cen;
  - ugotavljanje popolnosti, ustreznosti in točnosti cen in z ugotavljanjem cen povezanih podatkov.
- *Kontrole pri zunanjem viru ugotavljanja cen* – postopki in kontrole vrednotenja tistih vrst sredstev, ki zanimajo revizorja. Zunanji vir ugotavljanja cen ima na primer močne kontrole nad načinom ugotavljanja cen, kar vključuje tudi uporabo

standardiziranih postopkov za odjemalce na nakupni in prodajni strani, s katerimi ugovarjajo cenam, ki jih prejmejo iz zunanjega vira, kadar imajo za to ustrezne dokaze, kar zunanjemu viru ugotavljanja cen omogoča, da cene nenehno popravlja, tako da popolneje odražajo informacije, ki so na voljo tržnim udeležencem.

118. Možni pristopi za zbiranje dokazov o informacijah iz zunanjih virov ugotavljanja cen lahko vključujejo:

- za vhodne podatke na 1. ravni primerjavo informacij iz zunanjih virov ugotavljanja cen s preverljivimi tržnimi cenami;
- preverjanje razkritij, ki so jih zagotovili zunanji viri ugotavljanja cen o svojih kontrolah in postopkih, tehnikah vrednotenja, vhodnih podatkih in predpostavkah;
- preizkušanje kontrol, ki jih je vzpostavilo poslovodstvo za oceno zanesljivosti informacij iz zunanjih virov ugotavljanja cen;
- izvajanje postopkov pri zunanjem viru ugotavljanja cen zaradi spoznavanja in preizkušanja kontrol in postopkov, tehnik vrednotenja, vhodnih podatkov in predpostavk, uporabljenih za posamezne vrste sredstev ali določene finančne instrumente, ki zanimajo revizorja;
- ocenjevanje, ali so cene, pridobljene iz zunanjih virov ugotavljanja cen, sprejemljive glede na cene iz drugih zunanjih virov ugotavljanja cen, oceno organizacije ali revizorjevo lastno oceno;
- ovrednotenje sprejemljivosti tehnik vrednotenja, predpostavk in vhodnih podatkov;
- pripravo točkovne ocene ali razpona ocen za nekatere finančne instrumente, ki jim je ceno določil zunanji vir ugotavljanja cen, in oceno, ali so izidi iz obeh virov v sprejemljivem razponu;
- pridobitev poročila revizorja storitvene organizacije, ki se nanaša na kontrole veljavnosti cen.<sup>30</sup>

---

<sup>30</sup> Nekatere storitvene organizacije za ugotavljanje cen lahko dostavijo uporabnikom njihovih podatkov poročila, da pojasnijo svoje kontrole podatkov za ugotavljanje cen, to je poročila, pripravljena v skladu z Mednarodnim standardom poslov

119. Tudi pridobivanje cen iz več različnih zunanjih virov ugotavljanja cen lahko zagotavlja koristne informacije o negotovosti merjenja. Širok razpon cen lahko nakazuje večjo negotovost merjenja in utegne opozoriti, da je finančni instrument občutljiv že za majhne spremembe v podatkih in predpostavkah. Ozek razpon pa lahko nakazuje manjšo negotovost merjenja in manjšo občutljivost za spremembe v podatkih in predpostavkah. Čeprav je pridobivanje cen iz več različnih virov lahko koristno posebej pri poučevanju finančnih instrumentov, ki imajo vhodne podatke razvrščene na 2. ali 3. ravni hierarhije poštenih vrednosti, pa pridobivanje cen iz več različnih virov samo zase verjetno ne bo dalo zadostnih in ustreznih revizijskih dokazov, in sicer zato ker:
- a) domnevni različni viri informacij za ugotavljanje cen lahko uporabljajo iste izhodiščne vire ugotavljanja cen in
  - b) bi bilo treba poznati vhodne podatke, ki jih uporabljajo zunanji viri ugotavljanja cen pri določanju cene, da bi bilo mogoče finančni instrument razvrstiti v hierarhijo poštenih vrednosti.
120. V nekaterih razmerah se revizor morda ne bo mogel seznaniti s postopki, uporabljenimi za ugotavljanje cene, in prav tako ne s kontrolami postopkov za preverjanje, kako zanesljivo je cena ugotovljena, ali pa morda ne bo imel dostopa do modela, vključno z uporabljenimi predpostavkami in drugimi vhodnimi podatki. V takih primerih se revizor lahko odloči za pripravo točkovne ocene ali razpona ocen, da tako ovrednoti točkovno oceno posloводства kot odziv na ocenjeno tveganje.

*Revizijske presoje, kadar posloводство oceni poštene vrednosti po modelu*

121. Odstavek 13(b) standarda MSR 540 zahteva, da revizor pri preizkusu, kako je posloводство pripravilo računovodsko oceno, presodi, ali je uporabljena metoda za merjenje primerna glede na okoliščine in ali so predpostavke, ki jih je uporabilo posloводство, sprejemljive v smislu ciljev merjenja v sklopu primernega okvira računovodskega poročanja.

---

dajanja zagotovil (MSZ) 3402 – *Poročila o zagotovilih o kontrolah v storitveni organizaciji*. Posloводство lahko zahteva tako poročilo, revizor pa lahko presodi o njegovi pridobitvi, da spozna, kako so pripravljeni podatki za ugotavljanje cen, in oceni, ali se lahko zanese na kontrole storitvene organizacije za oblikovanje cen.

122. Ne glede na to, ali je poslovodstvo uporabilo zunanji vir ugotavljanja cen ali pa je samo opravilo vrednotenje, se za vrednotenje finančnih instrumentov pogosto uporabljajo modeli, zlasti kadar se uporabijo vhodni podatki na 2. in 3. ravni hierarhije poštenih vrednosti. Pri določanju vrste, časa in obsega revizijskih postopkov za modele lahko revizor prouči metodologijo, predpostavke in podatke, uporabljene v modelu. Pri proučevanju bolj zapletenih finančnih instrumentov, kot so tisti, ki uporabljajo vhodne podatke na 3. ravni, je preizkušanje vseh treh lahko koristen vir revizijskih dokazov. Kadar pa je model enostaven in splošno sprejet, kot so nekateri izračuni cen obveznic, je osredotočenost na predpostavke in podatke, uporabljene v modelu, lahko koristnejši vir dokazov.
123. Preizkušanje modela je mogoče z uporabo dveh glavnih pristopov:
- a) revizor lahko preizkusi model poslovodstva s proučevanjem ustreznosti modela, ki ga je uporabilo poslovodstvo, sprejemljivosti uporabljenih predpostavk in podatkov ter matematične točnosti;
  - b) revizor lahko pripravi svojo lastno oceno in jo nato primerja z oceno organizacije.
124. Kadar temelji ocenjevanje vrednosti finančnih instrumentov na nepreverljivih vhodnih podatkih (to je vhodnih podatkih na 3. ravni), vključujejo zadeve, ki jih bo revizor morda proučil, na primer, kako poslovodstvo podpira:
- prepoznavanje značilnosti tržnih udeležencev, ki so pomembne za finančni instrument;
  - ustrezen način opredelitve nepreverljivih vhodnih podatkov ob začetnem evidentiranju;
  - prilagoditve, ki jih je opravilo v svojih lastnih predpostavkah kot odraz pogleda poslovodstva na predpostavke, ki bi jih uporabili tržni udeleženci;
  - zahtevo po vključitvi najboljših razpoložljivih vhodnih informacij v danih okoliščinah;
  - zahtevo po upoštevanju primerljivih poslov v njegovih predpostavkah, kjer je to primerno;

- analizo občutljivosti modelov, kadar so uporabljeni nepreverljivi vhodni podatki, in opravljanje prilagoditev zaradi negotovosti merjenja.
125. Poleg tega revizorjevo poznavanje panoge, tržnih trendov, vrednotenj v drugih organizacijah (ob spoštovanju zaupnosti) in drugih pomembnih kazalcev cen povečuje kakovost revizorjevega preizkušanja vrednotenj in njegove presoje o tem, ali so vrednotenja kot celota videti sprejemljiva. Če kažejo vrednotenja stalno nagnjenost k pretirani agresivnosti ali konservativnosti, utegne biti to znak morebitne pristranskosti posloводства.
126. Kadar primanjkuje preverljivih zunanjih dokazov, je zlasti pomembno, da pristojni za upravljanje razumejo subjektivnost vrednotenj posloводства in dokazov, ki so bili pridobljeni v podporo tem vrednotenjem. V takih primerih utegne biti potrebno, da revizor oceni, ali je bil opravljen temeljit ponovni pregled in so bile zadeve skupaj z vso dokumentacijo proučene na vseh ustreznih ravneh posloводства v organizaciji, vključno s pristojnimi za upravljanje.
127. Kadar postanejo trgi nedelujoči ali dislocirani, ali pa so vhodni podatki nepreverljivi, lahko temeljijo vrednotenja posloводства bolj na ocenah in so manj preverljiva, zato pa tudi manj zanesljiva. V takih okoliščinah lahko revizor preizkusi model s kombinacijo preizkušanja kontrol, ki jih uporablja organizacija, ocenjevanja zasnove in delovanja modela, preizkušanja predpostavk in podatkov, uporabljenih v modelu, in primerjave izidov modela s točkovno oceno ali razponom ocen, ki jih je pripravil revizor, ali z drugimi tehnikami vrednotenja tretjih strank.<sup>31</sup>
128. Verjetno je, da bo pri preizkušanju vhodnih podatkov, uporabljenih pri metodologiji vrednotenja, ki jo uporablja organizacija,<sup>32</sup> kadar so na primer taki vhodni podatki razvrščeni v hierarhiji poštenih vrednosti, revizor pridobil tudi dokaze v podporo razkritjem, ki jih zahteva primerni okvir računovodskega poročanja. Na primer, revizorjevi postopki preizkušanja podatkov za oceno, ali so vhodni

<sup>31</sup> MSR 540, odstavek 13(d), opisuje zahteve, ki jih mora upoštevati revizor, kadar pripravi razpon ocen za ovrednotenje točkovne ocene posloводства. Tehnike vrednotenja, ki so jih razvile tretje stranke in jih revizor uporabi, utegnejo biti v nekaterih okoliščinah obravnavane kot delo revizorjevega veččaka, zaradi česar veljajo zanje zahteve iz MSR-ja 620.

<sup>32</sup> Glede zahtev, povezanih z revizorjevim ovrednotenjem posloводства predpostavke o bistvenih tveganjih, glej na primer odstavek 15 v MSR-ju 540.

podatki, uporabljeni pri tehniki vrednotenja v organizaciji (to je vhodni podatki na 1., 2. in 3. ravni) ustrezni, in njegovi preizkusi analize občutljivosti, ki jo je opravila organizacija, bodo ustrezni za revizorjevo oceno, ali razkritja dosegajo zahteve za pošteno predstavitev.

#### Ocenjevanje sprejemljivosti predpostavk posloводства

129. Predpostavka, uporabljena v modelu, je domnevno bistvena, če bi sprejemljivo spreminjanje predpostavke pomembno vplivalo na meritev finančnega instrumenta.<sup>33</sup> Poslovodstvo je verjetno proučilo druge možne predpostavke ali izide z opravljeno analizo občutljivosti. Raven subjektivnosti, povezana s predpostavkami, vpliva na stopnjo negotovosti merjenja in utegne pripeljati revizorja do ugotovitve, da obstaja bistveno tveganje, na primer pri vhodnih podatkih na 3. ravni.
130. Revizijski postopki za preizkus predpostavk, ki jih je uporabilo poslovodstvo, skupaj s tistimi, ki so bile uporabljene kot vhodni podatki za modele, lahko vključujejo ovrednotenje:
- ali je in če je, kako je poslovodstvo vgradilo tržne vhodne podatke v pripravo predpostavk, ker si je na splošno bolj prizadevati za uporabo kar največ ustreznih preverljivih vhodnih podatkov in kar najmanj nepreverljivih vhodnih podatkov;
  - ali so predpostavke skladne s preverljivimi tržnimi razmerami in značilnostmi finančnega sredstva ali finančne obveznosti;
  - ali so viri predpostavk za tržne udeležence ustrezni in zanesljivi in kako je poslovodstvo izbiralo predpostavke za uporabo, kadar obstaja vrsta različnih tržnih predpostavk;
  - ali analize občutljivosti kažejo, da bi se vrednotenja bistveno spremenila že s samo majhnimi ali zmernimi spremembami v predpostavkah.

Za nadaljnje presoje v zvezi z ocenjevanjem predpostavk, ki jih je uporabilo poslovodstvo, glej odstavke A77 do A83 v MSR 540.

---

<sup>33</sup> Glej MSR 540, odstavek A107.

131. Revizorjevo proučevanje presoj o prihodnosti temelji na informacijah, ki so na voljo v času presoje. Kasnejši dogodki lahko vplivajo na izide, ki niso več skladni s presojami, sprejemljivimi v času svojega nastanka.
132. V nekaterih primerih je diskontna stopnja v izračunu sedanje vrednosti lahko prilagojena, tako da upošteva negotovosti pri vrednotenju, namesto da bi bila prilagojena vsaka predpostavka posebej. V takih primerih se revizorjevi postopki lahko osredotočijo na diskontno stopnjo (a) z opazovanjem primerljivega trgovanja s podobnim vrednostnim papirjem zaradi primerjave uporabljenih diskontnih stopenj ali (b) s pripravo neodvisnega modela za izračun diskontne stopnje zaradi njene primerjave s stopnjo, ki jo je uporabilo poslovodstvo.

*Revizijske presoje, kadar organizacija uporabi veščaka poslovodstva*

133. Kot je bilo obravnavano v I. poglavju, lahko poslovodstvo najame veščaka, da ovrednoti nekatere ali vse njihove vrednostne papirje. Taki veščaki so lahko borzni posredniki, investicijski bančniki, storitvene organizacije za ugotavljanje cen, ki ponujajo tudi storitve vrednotenja, ali druga specializirana podjetja za vrednotenje.
134. Odstavek 8 v MSR 500 vsebuje zahteve za revizorja, kadar ocenjuje dokaze veščaka, ki ga je najelo poslovodstvo. Obseg revizorjevih postopkov v zvezi z veščakom poslovodstva in delom tega veščaka je odvisen od bistvenosti veščakovega dela za revizorjeve namene. Ovrednotenje ustreznosti dela veščaka poslovodstva pomaga revizorju pri ocenjevanju, ali zagotavljajo cene ali vrednotenja, ki jih je priskrbel veščak poslovodstva, zadostne in ustrezne revizijske dokaze v podporo vrednotenju. Primeri postopkov, ki jih revizor lahko opravi, so med drugim:
  - ocenjevanje pristojnosti, sposobnosti in nepristranskosti veščaka poslovodstva, na primer njegovega razmerja z organizacijo, njegovega slovesa in uveljavljenosti na trgu, njegovih izkušenj z določenimi vrstami instrumentov in njegovega poznavanja ustreznega okvira računovodskega poročanja, v sklopu katerega se opravlja vrednotenje;
  - spoznavanje dela veščaka poslovodstva, na primer z ocenjevanjem ustreznosti uporabljene tehnike ali tehnik vrednotenja ter ključnih tržnih spremenljivk in predpostavk, uporabljenih pri tehniki ali tehnikah vrednotenja;

- ocenjevanje ustreznosti dela tega veščaka kot revizijskega dokaza;  
Pri tem je treba presoјati ustreznost veščakovega dela na ravni posameznega finančnega instrumenta. Za vzorce ustreznih instrumentov bi bilo primerno, da pripravi revizor neodvisno oceno (glej odstavka 136 in 137 o pripravi točkovne ocene ali razpona ocen), za katero uporabi drugačne podatke in predpostavke ter jo nato primerja z oceno veščaka posloводства.
- drugi postopki, ki lahko vključujejo:
  - modeliranje različnih predpostavk, tako da se predpostavke prenesejo v neki drug model, nato pa se prouči sprejemljivost tako prenesenih predpostavk;
  - primerjanje točkovnih ocen posloводства z revizorjevimi točkovnimi ocenami, da se ugotovi, ali so ocene posloводства dosledno višje ali nižje.

135. Predpostavke lahko pripravi ali ugotovi veščak posloводства, da s tem pomaga poslovodu pri vrednotenju finančnih instrumentov organizacije. Ko posloводство take predpostavke uporabi, postanejo predpostavke posloводства, ki jih mora revizor presoјati na enak način kot druge predpostavke posloводства.

#### *Priprava točkovne ocene ali razpona ocen*

136. Revizor lahko razvije tehniko vrednotenja ter prilagodi vhodne podatke in predpostavke, uporabljene pri tej tehniki vrednotenja, tako da pripravi razpon ocen za uporabo pri ovrednotenju sprejemljivosti vrednotenja posloводства. Odstavki 106 do 135 tega MORP lahko pomagajo revizorju pri pripravi točkovne ocene ali razpona ocen. Če revizor uporablja predpostavke ali metode, ki se razlikujejo od tistih, ki jih je uporabilo posloводство, mora v skladu z MSR 540<sup>34</sup> dovolj dobro spoznati predpostavke ali metode posloводства, da lahko ugotovi, da njegov razpon ocen upošteva ustrezne spremenljivke, in da ovrednoti vse bistvene razlike v primerjavi z oceno posloводства. Revizor lahko uporabi delo

---

<sup>34</sup> MSR 540, odstavek 13(c).

revizorjevega veččaka za oceno sprejemljivosti vrednotenja posloводства.

137. V nekaterih primerih utegne revizor ugotoviti, da pri svojih prizadevanjih spoznavanja predpostavk ali metodologije posloводства ni mogel pridobiti zadostnih dokazov, na primer kadar uporabi zunanji vir ugotavljanja cen interno pripravljene modele in programske rešitve ter ne dovoli dostopa do ustreznih informacij. V takih primerih revizor ne more pridobiti zadostnih in ustreznih revizijskih dokazov o vrednotenju, če ne more opraviti drugih postopkov, da bi se odzval na tveganja pomembno napačne navedbe, kot je na primer priprava točkovne ocene ali razpona ocen za presojo točkovne ocene posloводства.<sup>35</sup> MSR 705<sup>36</sup> opisuje posledice revizorjeve nezmožnosti za pridobitev zadostnih in ustreznih revizijskih dokazov.

#### **Predstavljanje in razkrivanje finančnih instrumentov**

138. Odgovornost posloводства vključuje pripravo računovodskih izkazov v skladu s primernim okvirom računovodskega poročanja.<sup>37</sup> Okviri računovodskega poročanja pogosto zahtevajo razkritja v računovodskih izkazih, tako da uporabniki računovodskih izkazov lahko tehtno ocenijo učinke dejavnosti organizacije, povezanih s finančnimi instrumenti, vključno s tveganji in negotovostmi v zvezi s temi finančnimi instrumenti. Pomembnost razkritij o osnovi za merjenje se povečuje s povečevanjem negotovosti merjenja, nanjo pa vpliva tudi raven hierarhije poštenih vrednosti.
139. S predstavitvijo, da so računovodski izkazi skladni s primernim okvirom računovodskega poročanja, zagotavlja posloводство izrecno ali posredno tudi uradne trditve glede predstavitve in razkritja različnih sestavin računovodskih izkazov in z njimi povezanih pojasnil. Uradne trditve o predstavitvi in razkritjih zajemajo:
- a) nastanek ter pravice in obveze – razkriti dogodki, transakcije in druge zadeve so se zgodili in pripadajo organizaciji;

---

<sup>35</sup> MSR 540, odstavek 13(d).

<sup>36</sup> MSR 705 – *Prilagoditve mnenja v poročilu neodvisnega revizorja*.

<sup>37</sup> Glej odstavka 4 in A2 v MSR-ju 200.

- b) popolnost – vsa razkritja, ki bi morala biti vključena v računovodske izkaze, so tudi vključena;
- c) razvrstitev in razumljivost – računovodske informacije so ustrezno predstavljene in opisane, razkritja pa so jasno izražena;
- d) točnost in vrednotenje – računovodske in druge informacije so razkrite pošteno in z ustreznimi zneski.

Revizorjevi postopki za revidiranje razkritij so načrtovani ob upoštevanju teh uradnih trditev.

*Postopki, povezani s predstavljanjem in razkrivanjem finančnih instrumentov*

140. V povezavi s predstavljanjem in razkrivanjem finančnih instrumentov so posebej pomembna področja med drugim:

- Okviri računovodskega poročanja na splošno zahtevajo dodatna razkritja glede ocen ter z njimi povezanih tveganj in negotovosti kot dopolnilo in pojasnilo predstavljenih sredstev, obveznosti, prihodkov in odhodkov. Revizor se bo verjetno moral osredotočiti na razkritja v zvezi s tveganji in analizo občutljivosti. Informacije, pridobljene med revizorjevimi postopki za oceno tveganj in postopki preizkušanja kontrol, utegnejo zagotoviti dokaze, na podlagi katerih revizor ugotovi, da so razkritja v računovodskih izkazih v skladu z zahtevami primernega okvira računovodskega poročanja, kot so na primer ustrezna razkritja:
  - ciljev in strategije organizacije za uporabo finančnih instrumentov, vključno s sprejetimi računovodskimi usmeritvami organizacije;
  - okvira kontroliranja v organizaciji za upravljanje njenih tveganj, povezanih s finančnimi instrumenti;
  - tveganj in negotovosti v zvezi s finančnimi instrumenti.
- Informacije lahko izvirajo tudi iz sistemov zunaj klasičnih sistemov računovodskega poročanja, na primer iz sistemov za obvladovanje tveganj. Primeri postopkov, ki jih revizor lahko izbere za odzivanje na ocenjena tveganja v zvezi z razkritji, vključujejo preizkušanje:

- procesa, uporabljenega za pripravo razkritih informacij,
  - uspešnosti delovanja kontrol nad podatki, uporabljenimi pri pripravi razkritij.
- V povezavi s finančni instrumenti, ki povzročajo bistveno tveganje,<sup>38</sup> lahko revizor, celo kadar so razkritja v skladu s primernim okvirom računovodskega poročanja, ugotovi, da razkritje ocenjevalne negotovosti v luči okoliščin in danih dejstev ni ustrezno in zato računovodski izkazi verjetno ne dosega poštene predstavitve. MSR 705 daje navodilo o vplivih na revizorjevo mnenje, kadar revizor verjame, da so razkritja posloводства v računovodskih izkazih neprimerna ali zavajajoča.
- Revizorji lahko proučijo tudi, ali so razkritja popolna in razumljiva; vse ustrezne informacije utegnejo biti na primer vključene v računovodskih izkazih (ali spremljajočih poročilih), vendar pa so lahko nezadostno združene, da bi jih uporabniki računovodskih izkazov lahko razumeli, ali pa ni dovolj kvalitativnih razkritij, ki bi skupaj z zneski, prikazanimi v računovodskih izkazih, predstavljali smiselno celoto. Celo kadar je organizacija na primer vključila razkritja o analizi občutljivosti, razkritje ne opisuje nujno vseh tveganj in negotovosti, ki se lahko pojavijo zaradi sprememb pri vrednotenju, možnih učinkov na prevzete obveznosti, zahtev po zavarovanju in likvidnosti organizacije. MSR 260<sup>39</sup> vsebuje zahteve in navodilo o zadevah, o katerih je treba obveščati pristojne za upravljanje, vključno z revizorjevimi stališči o bistvenih kakovostnih vidikih računovodske prakse organizacije, ki obsega med drugim tudi računovodske usmeritve, računovodske ocene in razkritja v računovodskih izkazih.

141. Presoja ustreznosti predstavitev, na primer o razvrščanju na kratkoročne in dolgoročne postavke, je pri preizkušanju podatkov o

---

<sup>38</sup> MSR 540, odstavek 20, zahteva, da revizor opravi nadaljnje postopke glede razkritij v zvezi z računovodskimi ocenami, ki povzročajo bistvena tveganja, da ovrednoti tudi ustreznost razkritja njihove ocenjevalne negotovosti v računovodskih izkazih v kontekstu primernega okvira računovodskega poročanja.

<sup>39</sup> MSR 260 – *Obveščanje pristojnih za upravljanje*.

finančnih instrumentih primerna za revizorjevo ovrednotenje predstavitve in razkritja.

## Druge ustrezne revizijske presoje

### *Pisne predstavitve*

142. MSR 540 zahteva, da revizor pridobi od posloводства, in kjer je to primerno, od pristojnih za upravljanje pisne predstavitve o tem, ali verjamejo, da so bistvene predpostavke, uporabljene pri pripravi računovodskih ocen, sprejemljive.<sup>40</sup> MSR 580<sup>41</sup> zahteva, da revizor, če poleg takih zahtevanih predstavitev ugotovi, da potrebuje še eno ali več pisnih predstavitev, da z njimi podpre druge revizijske dokaze, ustrezne za računovodske izkaze ali eno ali več posebnih uradnih trditev v računovodskih izkazih, zahteva take druge pisne predstavitve. Odvisno od obsega in stopnje zapletenosti dejavnosti v zvezi s finančnimi instrumenti lahko pisne predstavitve v podporo drugih pridobljenih dokazov o finančnih instrumentih vključujejo tudi:

- cilje posloводства v zvezi s finančnimi instrumenti, na primer, ali so uporabljeni za zavarovanje pred tveganji, za upravljanje sredstev/obveznosti ali za naložbene namene;
- izjave o ustreznosti predstavitve v računovodskih izkazih, na primer izkazovanje transakcij s finančnimi instrumenti kot poslovnih ali finančnih transakcij;
- izjave o razkritjih v računovodskih izkazih v zvezi s finančnimi instrumenti; na primer, da:
  - so izkazane vse transakcije s finančnimi instrumenti in
  - so bili prepoznani vsi vgrajeni izpeljani finančni instrumenti;
- ali so bile transakcije opravljene na poslovni osnovi, med

<sup>40</sup> MSR 540, odstavek 22. Odstavek 4 v MSR-ju 580 – *Pisne predstavitve* navaja, da pisne predstavitve posloводства same po sebi ne zagotavljajo zadostnih in ustreznih revizijskih dokazov o nobeni zadevi, ki jo obravnavajo. Če revizor ne more drugače pridobiti zadostnih in ustreznih revizijskih dokazov, to lahko pomeni omejitev področja revizije, ki ima lahko posledice za revizorjevo poročilo (glej MSR 705 – *Prilagoditve mnenja v poročilu neodvisnega revizorja*).

<sup>41</sup> MSR 580, odstavek 13.

- neodvisnima strankama in po tržni vrednosti;
- pogoje poslov;
- ustreznost vrednotenja finančnih instrumentov;
- ali obstajajo kakšni stranski dogovori, povezani s kakršnimi koli finančnimi instrumenti;
- ali je organizacija sklenila kakšne pisne opcije;
- namen in zmožnost posloводства, da izpelje določene postopke;<sup>42</sup>
- ali bodo zaradi kasnejših dogodkov potrebne prilagoditve vrednotenja in razkritij, vključenih v računovodske izkaze.

#### *Obveščanje pristojnih za upravljanje in drugih*

143. Zaradi negotovosti, povezane z vrednotenjem finančnih instrumentov, so možni učinki bistvenih tveganj na računovodske izkaze zanimivi za organe upravljanja. Revizor jih lahko obvesti o naravi in posledicah bistvenih predpostavk, uporabljenih pri meritvah pošteni vrednosti, o stopnji subjektivnosti pri določanju predpostavk in o sorazmerni pomembnosti postavk, ki so izmerjene po pošteni vrednosti, za računovodske izkaze kot celoto. Poleg tega lahko zadeve, kot so potrebne ustrezne kontrole nad prevzetimi obveznostmi za sklepanje pogodb o finančnih instrumentih in nad kasnejšimi postopki merjenja, sprožijo potrebo po obveščanju pristojnih za upravljanje.
144. MSR 260 obravnava revizorjevo odgovornost za obveščanje pristojnih za upravljanje pri reviziji računovodskih izkazov. V zvezi s finančnimi instrumenti so zadeve, ki jih je treba sporočiti pristojnim za upravljanje, med drugim lahko:
  - poslovodsko nerazumevanje narave ali obsega poslovanja s finančnimi instrumenti ali tveganj, povezanih s takim poslovanjem;
  - bistvene pomanjkljivosti v vzpostavitvi ali delovanju sistemov notranjega kontroliranja ali obvladovanja tveganj pri dejavnostih organizacije v zvezi s finančnimi

---

<sup>42</sup> V MSR-ju 540, odstavek A80, so navedeni primeri postopkov, ki utegnejo biti primerni v takih okoliščinah.

instrumenti, ki jih je revizor ugotovil med revizijo;<sup>43</sup>

- bistvene težave pri pridobivanju zadostnih in ustreznih revizijskih dokazov v zvezi z vrednotenjem, ki ga opravlja poslovodstvo ali veščak poslovodstva, na primer kadar poslovodstvo ne pozna metodologije vrednotenja, predpostavk in podatkov, ki so jih uporabili veščaki poslovodstva, in takih informacij veščaki poslovodstva tudi ne dajo na voljo revizorju;
- bistvene razlike v presojah med revizorjem in poslovodstvom ali veščakom poslovodstva glede vrednotenj;
- možni učinki pomembnih tveganj in izpostavljenosti na računovodske izkaze organizacije, ki jih je treba razkriti v računovodskih izkazih, vključno z negotovostjo merjenja, povezano s finančnimi instrumenti;
- revizorjeva stališča o ustreznosti izbire računovodskih usmeritev in predstavitev poslov s finančnimi instrumenti v računovodskih izkazih;
- revizorjeva stališča o kakovostnih vidikih računovodske prakse in računovodskega poročanja za finančne instrumente v organizaciji;
- pomanjkanje celovitih in jasno določenih usmeritev za nakup, prodajo in posedovanje finančnih instrumentov, vključno z operativnimi kontrolami, postopki za opredelitev finančnih instrumentov kot instrumentov za varovanje pred tveganji in spremljanjem izpostavljenosti.

Ustrezni roki za obveščanje bodo različni glede na okoliščine revizijskega posla; vsekakor pa utegne biti takoj, ko je to izvedljivo, ustrezno obveščati o bistvenih težavah, s katerimi se revizor srečuje med revizijo, če pristojni za upravljanje lahko pomagajo revizorju odpraviti težave ali če bi to lahko vodilo v prilagojeno mnenje.

---

<sup>43</sup> MSR 265 – *Obveščanje pristojnih za upravljanje in poslovodstva o pomanjkljivostih pri notranjem kontroliranju* postavlja zahteve in daje navodila za obveščanje poslovodstva o pomanjkljivostih pri notranjem kontroliranju in obveščanje pristojnih za upravljanje o bistvenih pomanjkljivostih pri notranjem kontroliranju. Pojasnjuje, da se pomanjkljivosti v notranjem kontroliranju lahko ugotovijo med postopki revizorjevega ocenjevanja tveganj v skladu z MSR-jem 315 ali na kateri koli drugi stopnji revizije.

### Obveščanje regulatorjev in drugih

145. V nekaterih primerih morajo revizorji,<sup>44</sup> ali pa ocenjujejo, da je ustrezno, o zadevah v zvezi s finančnimi instrumenti poleg pristojnih za upravljanje neposredno obveščati tudi regulatorje ali organe bonitetnega nadzora. Tako obveščanje je lahko koristno ves čas trajanja revizije. V nekaterih pravnih ureditvah si na primer regulatorji bančnega poslovanja prizadevajo sodelovati z revizorji, da bi izmenjali informacije o delovanju in uporabi kontrol za dejavnosti s finančnimi instrumenti, izzivih pri vrednotenju finančnih instrumentov na nedelujočih trgih in spoštovanju predpisov. Tako usklajevanje lahko revizorju pomaga prepoznavati tveganja pomembno napačne navedbe.

---

<sup>44</sup> MSR 250 – *Upoštevanje zakonov in drugih predpisov pri reviziji računovodskih izkazov* na primer zahteva od revizorjev, da ugotovijo, ali obstaja odgovornost za poročanje o ugotovljenem ali domnevnem nespoštovanju zakonov in drugih predpisov strankam zunaj organizacije. Poleg tega so v mnogih državah lahko zahteve o revizorjevem obveščanju bančnih nadzornikov in drugih določene v zakonu, zahtevi nadzornega organa ali v uradni pogodbi ali protokolu.

**Dodatek****Primeri kontrol, povezanih s finančnimi instrumenti**

1. V nadaljevanju so osnovne informacije in primeri kontrol, ki lahko obstajajo v organizaciji z velikim obsegom transakcij s finančnimi instrumenti za namene trgovanja ali investiranja. Primeri niso izčrpní in organizacije lahko vzpostavijo drugačno okolje in postopke kontroliranja, odvisno od njihove velikosti, panoge, v kateri delujejo, in obsega njihovih transakcij s finančnimi instrumenti. Informacije o uporabi potrditev transakcij in klirinških hiš so zbrane v odstavkih 25–26.
2. Kot v vsakem kontrolnem sistemu je včasih treba podvojiti kontrole na različnih ravneh kontroliranja (na primer na ravni preprečevanja, odkrivanja in spremljanja), da bi se izognili tveganju pomembno napačne navedbe.

**Okolja kontroliranja v organizaciji***Zaveza za strokovno ravnanje s finančnimi instrumenti*

3. Stopnja zapletenosti nekaterih dejavnosti v zvezi s finančnimi instrumenti lahko pomeni, da le nekaj posameznikov v organizaciji popolnoma razume take dejavnosti ali ima potrebno znanje in izkušnje za stalno vrednotenje teh instrumentov. Uporaba finančnih instrumentov brez ustreznega znanja in izkušenj v organizaciji povečuje tveganje pomembno napačne navedbe.

*Udeleženos pristojnih za upravljanje*

4. Pristojni za upravljanje nadzorujejo in potrjujejo okvirno nagnjenost k tveganju, ki jo določi poslovodstvo organizacije, in zagotavljajo nadzor nad dejavnostmi organizacije v zvezi s finančnimi instrumenti. Usmeritve organizacije za nakup, prodajo in posedovanje finančnih instrumentov so usklajene z njeno nagnjenostjo k tveganju ter znanjem in izkušnjami tistih, ki se ukvarjajo z dejavnostmi v zvezi s finančnimi instrumenti. Poleg tega organizacija lahko vzpostavi strukture upravljanja in kontrolne procese zaradi:
  - (a) obveščanja pristojnih za upravljanje o investicijskih

odločitvah in ocenah vsake pomembne negotovosti merjenja in

- (b) ovrednotenja okvirne naklonjenosti organizacije tveganju pri poslovanju s finančnimi instrumenti.

#### *Organizacijska struktura*

- 5. Dejavnosti v zvezi s finančnimi instrumenti lahko potekajo centralizirano ali decentralizirano. Take dejavnosti in z njimi povezano odločanje so močno odvisni od pretoka točnih, zanesljivih in pravočasnih poslovnih informacij. Težave zbiranja in združevanja takih informacij se povečujejo s številom krajev in predmetov poslovanja organizacije. Tveganja pomembno napačne navedbe, povezana z dejavnostmi v zvezi s finančnimi instrumenti, se lahko povečajo z večjo decentralizacijo kontrolnega delovanja. To zlasti velja za organizacijo, ki ima enote v različnih krajih, nekatere morda celo v drugih državah.

#### *Dodelitev pristojnosti in odgovornosti*

##### *Investicijske usmeritve in usmeritve glede vrednotenja*

- 6. Opredelitev smeri delovanja z jasno določenimi usmeritvami za nakup, prodajo, in posedovanje finančnih instrumentov, ki so jih odobrili pristojni za upravljanje, omogoča poslovodstvu, da vzpostavi uspešen način prevzemanja in upravljanja poslovnih tveganj. Te usmeritve so najjasnejše, če določajo cilje organizacije glede na obvladovanje njenih tveganj ter glede na alternativne možnosti investiranja in zavarovanja pred tveganji, namenjene doseganju teh ciljev, in odražajo:
  - a) raven znanja in izkušenj poslovodstva;
  - b) izpopolnjenost sistemov notranjega kontroliranja in spremljanja v organizaciji;
  - c) strukturo sredstev in obveznosti organizacije;
  - d) zmogljivost organizacije, da vzdržuje likvidnost in pokrije izgube kapitala;
  - e) vrste finančnih instrumentov, ki po presoji poslovodstva uresničujejo njegove cilje;
  - f) uporabo finančnih instrumentov, s katerimi namerava poslovodstvo uresničiti svoje cilje, na primer, ali se izpeljani

finančni instrumenti lahko uporabijo za špekulativne namene ali samo za namene zavarovanja pred tveganji.

7. Poslovodstvo lahko oblikuje usmeritve v skladu s svojimi zmožnostmi vrednotenja in vzpostavi kontrole za zagotavljanje, da se teh usmeritev držijo zaposleni, ki so odgovorni za vrednotenje organizacije. Te lahko vključujejo:
  - (a) postopke za oblikovanje in potrjevanje metodologij, uporabljenih za vrednotenje, vključno z načinom obvladovanja negotovosti merjenja;
  - (b) usmeritve glede kar največje uporabe preverljivih vhodnih podatkov in vrste informacij, ki jih je treba zbrati v podporo vrednotenju finančnih instrumentov.
8. Manjše organizacije se redko ukvarjajo s finančnimi instrumenti, zato ima njihovo poslovodstvo le omejeno znanje in izkušnje. Ne glede na to pa določitev usmeritev za finančne instrumente organizaciji pomaga opredeliti njeno nagnjenost k tveganju in presoditi, ali z vlaganjem v določene finančne instrumente lahko doseže opredeljeni cilj.

#### *Usmeritve in praksa pri ravnanju z ljudmi*

9. Organizacije lahko določijo usmeritve, v katerih je zahtevano, da se ključni zaposleni tako iz službe za trgovanje kot iz zaledne službe občasno za določeno obdobje obvezno umaknejo s svojih delovnih mest. Ta vrsta nadzora se uporablja za preprečevanje in odkrivanje prevar, zlasti če zaposleni pri trgovanju ustvarjajo lažne transakcije ali transakcije netočno evidentirajo.

#### *Uporaba storitvenih organizacij*

10. Organizacije lahko uporabljajo tudi storitvene organizacije (na primer za upravljanje premoženja), da sprožijo nakup ali prodajo finančnih instrumentov, vodijo evidence transakcij za organizacijo ali vrednotijo finančne instrumente. Nekatere organizacije utegnejo biti odvisne od teh storitvenih organizacij glede zagotavljanja osnov za poročanje o posedovanih finančnih instrumentih. Toda če poslovodstvo ne pozna kontrol, ki so vzpostavljene v storitveni organizaciji, revizor morda ne bo mogel pridobiti zadostnih in ustreznih revizijskih dokazov, da se lahko zanese na kontrole v storitveni organizaciji. Glej MSR 402, ki zahteva, da mora revizor pridobiti zadostne in ustrezne revizijske dokaze, kadar uporablja organizacija

storitve ene ali več storitvenih organizacij.

11. Uporaba storitvenih organizacij lahko okrepi ali oslabi okolje kontroliranja za finančne instrumente. Osebe storitvene organizacije utegne imeti na primer več izkušenj s finančnimi instrumenti kot poslovodstvo organizacije ali pa ima morda trdnejše notranje kontroliranje računovodskega poročanja. Uporaba storitvene organizacije lahko omogoča tudi večje ločevanje nalog. Po drugi strani pa ima lahko storitvena organizacija šibko okolje kontroliranja.

#### **Proces ocenjevanja tveganj v organizaciji**

12. Namen ocenjevanja tveganj v organizaciji je ugotoviti, kako poslovodstvo prepozna poslovna tveganja, ki izhajajo iz uporabe finančnih instrumentov, vključno s tem, kako poslovodstvo ocenjuje bistvenost tveganj, presoja verjetnost njihovega nastanka in odloča o ukrepih za njihovo obvladovanje.
13. Proces ocenjevanja tveganj v organizaciji tvori podlago za odločanje poslovodstva o načinu obvladovanja tveganj. Cilj procesa ocenjevanja tveganj je zagotoviti, da poslovodstvo:
  - a) razume tveganja, ki so vsebovana v finančnem instrumentu, preden se zanj odloči, vključno s ciljem izvajanja take transakcije in njeno strukturo (na primer ekonomska upravičenost in poslovni namen dejavnosti organizacije, povezanih s finančnimi instrumenti);
  - b) zagotavlja potrebno skrbnost v sorazmerju s tveganji, povezanimi z določenimi finančnimi instrumenti;
  - c) spremlja svoje odprte pozicije, da pozna in razume, kako vplivajo tržne razmere na njihovo izpostavljenost;
  - d) ima vzpostavljene postopke za zmanjšanje ali spremembo izpostavljenosti tveganju, če je potrebno, in za obvladovanje tveganja izgube ugleda;
  - e) zahteva za te procese strog nadzor in preglede.
14. Organiziranost za spremljanje in obvladovanje izpostavljenosti tveganjem mora:
  - a) biti ustrezna in skladna z nagnjenostjo organizacije k tveganju, kot so jo opredelili pristojni za upravljanje;
  - b) določiti pristojne ravni za odobritev različnih vrst finančnih instrumentov, transakcij in namenov, za katere se lahko

- sklepajo; dovoljeni instrumenti in ravni odobritve morajo biti odraz znanja in izkušenj tistih, ki opravljajo dejavnosti v zvezi s finančnimi instrumenti, in dokazovati zavezo posloводства za strokovno usposobljenost;
- c) postaviti ustrezne omejitve za največjo dovoljeno izpostavljenost vsaki vrsti tveganja (vključno z odobrenimi nasprotnimi strankami); ravni dovoljene izpostavljenosti so lahko različne, odvisno od vrste tveganja ali nasprotne stranke;
  - d) zagotoviti nepristransko in pravočasno spremljanje finančnih tveganj in kontrolno delovanje;
  - e) zagotoviti nepristransko in pravočasno poročanje o izpostavljenosti, tveganjih in izidih dejavnosti za obvladovanje tveganj v zvezi s finančnimi instrumenti;
  - f) ovrednotiti dosedanje rezultate posloводства pri ocenjevanju tveganj določenih finančnih instrumentov.
15. Vrste in ravni tveganj, s katerimi se srečuje organizacija, so neposredno povezane z vrstami finančnih instrumentov, s katerimi organizacija posluje, vključno z zapletenostjo teh instrumentov, in obsegom opravljenih transakcij s finančnimi instrumenti.

#### *Funkcija upravljanja tveganj*

16. Nekatere organizacije, na primer velike finančne institucije z velikim obsegom transakcij s finančnimi instrumenti, utegnejo biti po zakonu ali drugem predpisu dolžne vzpostaviti formalno funkcijo upravljanja tveganj ali pa se za to odločijo same. Ta funkcija je ločena od tistih, ki so odgovorni za sklepanje in izvajanje transakcij s finančnimi instrumenti. Naloga te funkcije je poročati o dejavnostih v zvezi s finančnimi instrumenti in jih spremljati, vključuje pa lahko tudi poseben odbor za tveganja, ki ga ustanovijo pristojni za upravljanje. Primeri ključnih nalog na tem področju so med drugim:
- a) izvajanje usmeritve obvladovanja tveganj, ki so jo sprejeli pristojni za upravljanje (vključno z analizami tveganj, ki jim utegne biti organizacija izpostavljena);
  - b) oblikovanje strukture omejitev tveganja in zagotavljanje, da se te omejitve tveganja v praksi upoštevajo;
  - c) priprava stresnih scenarijev in zagotavljanje analize občutljivosti za portfelje odprtih pozicij, vključno s pregledi neobičajnih premikov v pozicijah;

- d) preiskovanje in analiziranje novih produktov na področju finančnih instrumentov.
17. Finančni instrumenti so lahko povezani s tveganjem, da utegne biti izguba večja od zneska vrednosti finančnega instrumenta, priznanega v bilanci stanja. Nenaden padec tržne cene blaga lahko na primer prisili organizacijo, da ustvari izgubo in zapre terminsko pozicijo na tem blagu zaradi zahtev zavarovanja ali razlike v ceni. V nekaterih primerih ~~se~~ možne izgube ~~tako velike, da povzročijo~~ na dogodek ali okoliščino, ki lahko povzroči bistven dvom v sposobnost organizacije, da nadaljuje kot delujoče podjetje. Organizacija lahko opravi analizo občutljivosti ali analizo tvegane vrednosti, da oceni prihodnje hipotetične učinke na finančne instrumente, ki so izpostavljeni tržnim tveganjem. Toda analiza tvegane vrednosti ne pokaže v celoti obsega tveganj, ki lahko prizadenejo organizacijo; tudi analiza občutljivosti in analiza scenarijev imata svoje omejitve.
18. Obseg in izpopolnjenost dejavnosti v zvezi s finančnimi instrumenti in ustrezne regulativne zahteve vplivajo na presojo organizacije, ali naj ustanovi formalno funkcijo upravljanja tveganj in kako naj bo ta funkcija strukturirana. V organizacijah, ki nimajo vzpostavljene ločene funkcije upravljanja tveganj, na primer v organizacijah s sorazmerno maloštevilnimi finančnimi instrumenti ali s finančnimi instrumenti, ki so manj zapleteni, je poročanje o dejavnostih v zvezi s finančnimi instrumenti in njihovo spremljanje lahko sestavni del odgovornosti računovodske ali finančne funkcije ali pa splošne odgovornosti posloводства ter lahko vključuje poseben odbor za tveganja, ki ga ustanovijo pristojni za upravljanje.

#### Informacijski sistemi organizacije

19. Ključni namen informacijskega sistema organizacije je, da je zmožen točno zajemati in evidentirati vse transakcije, jih poravnati in vrednotiti ter sestavljati informacije, ki omogočajo, da so tveganja finančnih instrumentov obvladovana in da je kontrole mogoče spremljati. Težave lahko nastopijo v organizacijah, ki se ukvarjajo z velikim obsegom finančnih instrumentov, zlasti če imajo več sistemov, ki so med seboj slabo povezani in imajo ročne vmesnike brez ustreznih kontrol.
20. Nekateri finančni instrumenti zahtevajo veliko število računovodskih vknjižb. S povečevanjem zapletenosti ali dviganjem ravni poslovanja s finančnimi instrumenti se mora izpopolniti tudi informacijski sistem. Problemske posebnosti na tem področju, ki se lahko pojavijo

v zvezi s finančnimi instrumenti, so med drugim:

- a) informacijski sistemi, zlasti za manjše organizacije, ki nimajo zmogljivosti ali niso ustrezno konfigurirani za obdelavo poslov s finančnimi instrumenti, zlasti kadar organizacija nima nobenih prejšnjih izkušenj iz poslovanja s finančnimi instrumenti; posledica tega je lahko povečano število ročno obdelanih transakcij, kar lahko dodatno poveča tveganje napake;
- b) morebitna raznolikost sistemov, zahtevana za obdelavo bolj zapletenih transakcij, in potreba po rednem usklajevanju med njimi, zlasti kadar sistemi niso povezani ali če so potrebni ročni posegi vanje;
- c) možnost, da se bolj zapletene transakcije, če jih izvaja le manjše število posameznikov, lahko vrednotijo ali njihovo tveganje upravlja na preglednicah in ne v glavnih obdelavnih sistemih; fizična in logična varnostna gesla za take preglednice pa je lažje kompromitirati;
- d) odsotnost pregledovanja dnevnikov o izjemah v sistemu, zunanjih potrditev in tečajev borznih posrednikov, kadar so ti na voljo, da se potrdijo vknjižbe, ki so jih izvedli sistemi;
- e) težave pri nadziranju in ovrednotenju ključnih vhodnih podatkov v sisteme za vrednotenje finančnih instrumentov, zlasti kadar te sisteme vzdržuje skupina trgovcev, poznana kot služba za trgovanje, ali tretja stranka kot storitvena organizacija in/ali so obravnavane transakcije nerutinske ali maloštevilne;
- f) izpad ovrednotenja zasnove in nastavitve zapletenih modelov, uporabljenih za začetno in kasnejšo obdobjno obdelavo teh transakcij;
- g) možnost, da poslovodstvo ni ustanovilo knjižnice modelov s kontrolami za dostop, spreminjanje in vzdrževanje posameznih modelov, tako da bi ohranjali močno revizijsko sled potrjenih različic modelov in preprečili nepooblaščen dostop do teh modelov ali njihovo spreminjanje;
- h) nesorazmerno visoka vlaganja, ki utegnejo biti potrebna za sistem obvladovanja tveganj in kontrolne sisteme, kadar organizacija izvaja le omejeno število transakcij s finančnimi instrumenti, in možnost nerazumevanja izidov s strani poslovodstva, če ni vajeno tovrstnih transakcij;

- i) možna zahteva po zagotavljanju systemske podpore tretjih strank, na primer storitvene organizacije, za ustrezno evidentiranje, obdelavo, obračunavanje ali upravljanje tveganj pri transakcijah s finančnimi instrumenti in potreba po ustreznem usklajevanju z izidi teh izvajalcev, vključno z možnostjo izpodbijanja teh izidov;
  - j) dodatne presoje o ustrezni varnosti in kontroli pri uporabi elektronskega omrežja, kadar uporablja organizacija elektronsko trgovanje za transakcije s finančnimi instrumenti.
21. Informacijski sistemi, povezani z računovodskim poročanjem, so pomemben vir informacij za kvantitativna razkritja v računovodskih izkazih. Vendar pa organizacije lahko razvijejo in vzdržujejo tudi nefinančne sisteme, ki se uporabljajo za notranje poročanje in ustvarjanje informacij, vključenih v kvalitativna razkritja, na primer v zvezi s tveganji in negotovostjo ali analizo občutljivosti.

### **Kontrolno delovanje organizacije**

22. Kontrolno delovanje nad transakcijami s finančnimi instrumenti je zasnovano zato, da se preprečijo ali odkrijejo težave, ki ovirajo organizacijo pri doseganju njenih ciljev. Ti cilji se lahko nanašajo na poslovanje, računovodsko poročanje ali skladnost s predpisi. Kontrolno delovanje, povezano s finančnimi instrumenti, je zasnovano glede na zapletenost in obseg transakcij s finančnimi instrumenti in bo na splošno vključevalo tudi primerne odobritvene postopke, ustrezno ločitev nalog in druge usmeritve in postopke, namenjene doseganju ciljev kontroliranja v organizaciji. Diagrami poteka procesa lahko pomagajo pri ugotavljanju kontrol in pomanjkanja kontrol v organizaciji. Ta MORP je osredotočen na kontrolno delovanje, povezano s popolnostjo, točnostjo in obstojem, vrednotenjem ter predstavitvijo in razkritjem.

### *Odobritev (avtorizacija)*

23. Odobritev lahko neposredno in posredno vpliva na uradne trditve v računovodskih izkazih. Tudi če je transakcija na primer izpeljana mimo usmeritev organizacije, utegne biti vseeno točno evidentirana in obračunana. Vendar pa bi neodobrene transakcije lahko bistveno povečale tveganje za organizacijo in s tem tudi bistveno povečale tveganje pomembno napačne navedbe, ker bi bile izpeljane mimo sistema notranjega kontroliranja. Da bi zmanjšala to tveganje, bo organizacija pogosto določila jasno usmeritev, katere transakcije se

lahko opravljajo in kdo jih sme opravljati, zaledna služba organizacije pa bo spremljala spoštovanje te usmeritve. Spremljanje dejavnosti trgovanja posameznikov, na primer s proučevanjem neobičajno velikih obsegov ali ustvarjenih pomembnih dobičkov ali izgub, bo pomagalo poslovodstvu pri zagotavljanju skladnosti z usmeritvami organizacije, vključno z odobritvami novih vrst transakcij, in pri ocenjevanju, ali je prišlo do prevare.

24. Funkcija evidenc začetih trgovalnih poslov organizacije je jasno prepoznati naravo in namen posameznih transakcij ter pravic in obveznosti, ki izhajajo iz vsake pogodbe za finančni instrument, vključno z izvršljivostjo teh pogodb. Poleg osnovnih finančnih informacij, kot je nominalni znesek, vključujejo popolne in točne evidence najmanj:
- a) osebne podatke trgovca;
  - b) osebne podatke osebe, ki je evidentirala transakcijo (če to ni trgovec) ob njenem začetku (vključno z datumom in uro transakcije), in kako je bila transakcija evidentirana v informacijskih sistemih organizacije;
  - c) naravo in namen transakcije, vključno s podatkom, ali je ali ni namenjena za varovanje osnovne trgovinske izpostavljenosti pred tveganjem.

#### *Ločitev nalog*

25. Ločitev nalog in razporejanje osebja je pomemben del kontrolnega delovanja, zlasti kadar se naloge nanašajo na finančne instrumente. Dejavnosti v zvezi s finančnimi instrumenti se lahko ločujejo na več funkcij, ki so med drugim:
- a) izvajanje transakcije (trgovanje); v organizacijah z velikim obsegom transakcij s finančnimi instrumenti lahko to izvaja služba za trgovanje;
  - b) sprožanje denarnih plačil in sprejemanje denarnih prejemkov (poravnave);
  - c) pošiljanje potrditev trgovinskih poslov in usklajevanje morebitnih razlik med evidencami organizacije in odgovori nasprotnih strank;
  - d) pravilno evidentiranje vseh poslov v računovodskih evidencah;
  - e) spremljanje omejitev tveganj; v organizacijah z velikim

obsegom transakcij s finančnimi instrumenti lahko to izvaja funkcija upravljanja tveganj;

f) spremljanje pozicij in vrednotenje finančnih instrumentov.

26. Mnoge organizacije se odločijo za ločevanje nalog med tistimi, ki vlagajo v finančne instrumente, tistimi, ki vrednotijo finančne instrumente, tistimi, ki poravnavajo finančne instrumente, in tistimi, ki računovodsko obravnavajo oziroma evidentirajo finančne instrumente.
27. Kadar je organizacija premajhna, da bi lahko dosegla ustrezno ločitev nalog, je vloga posloводства in pristojnih za upravljanje pri spremljanju dejavnosti v zvezi s finančnimi instrumenti še posebej pomembna.
28. Značilnost notranjega kontroliranja v nekaterih organizacijah je funkcija neodvisnega preverjanja cen. Ta oddelek je odgovoren za ločeno preverjanje cen nekaterih finančnih instrumentov in lahko uporablja druge možne vire podatkov, metodologije in predpostavke. Funkcija neodvisnega preverjanja cen zagotavlja nepristranski pogled na ugotavljanje cen, ki je bilo opravljeno v drugem delu organizacije.
29. Praviloma je vmesna ali zaledna služba odgovorna za določanje usmeritev za vrednotenje in zagotavljanje spoštovanja sprejetih usmeritev. Organizacije z večjo uporabo finančnih instrumentov lahko dnevno vrednotijo svoj portfelj finančnih instrumentov in pregledajo prispevek vrednotenja posameznih finančnih instrumentov k poslovnemu izidu kot preizkus sprejemljivosti vrednotenja.

#### *Popolnost, točnost in obstoj*

30. Redno usklajevanje evidenc organizacije z zunanjimi evidencami bank in skrbnikov omogoča organizaciji, da zagotavlja pravilno evidentiranje transakcij. Ustrezna ločitev nalog med izvajalci trgovanja in tistimi, ki usklajujejo njihove podatke, je pomembna, prav tako pa je pomemben tudi strog proces pregledovanja uskladitev in poračunavanja usklajevalnih postavk.
31. Vzpostaviti je mogoče tudi kontrole, ki zahtevajo, da trgovci ugotovijo, ali ima zapleten finančni instrument morda kakšne posebnosti, na primer vgrajene izpeljane finančne instrumente. V takih okoliščinah lahko obstaja posebna funkcija, ki vrednoti zapletene transakcije s finančnimi instrumenti že ob njihovem

nastanku (poznana lahko kot skupina za kontrolo produkta), ki deluje v povezavi s skupino za računovodske usmeritve, da bi bilo zagotovljeno točno evidentiranje transakcije. Čeprav manjše organizacije verjetno nimajo skupine za kontrolo produkta, pa lahko vzpostavijo proces za pregled pogodb za zapletene finančne instrumente ob njihovi sklenitvi in tako zagotovijo, da je obračunavanje pravilno in skladno s primernim okvirom računovodskega poročanja.

### **Spremljanje kontrol**

32. Stalne dejavnosti spremljanja v organizaciji so zasnovane zaradi odkrivanja in popravljanja kakršnih koli pomanjkljivosti, povezanih z uspešnostjo kontrol nad transakcijami s finančnimi instrumenti in njihovim vrednotenjem. Pomembno je, da obstaja v organizaciji ustrezna dejavnost nadziranja in pregledovanja finančnih instrumentov. Ta vključuje:
  - a) vse kontrole, ki jih je treba pregledovati, na primer spremljanje operativne statistike, kot so število usklajevalnih postavk ali razlika med notranjimi in zunanji viri ugotavljanja cen;
  - b) potrebo po močnih kontrolah informacijske tehnologije (IT) ter spremljanju in potrjevanju njihove uporabe;
  - c) potrebno zagotavljanje, da so informacije iz različnih procesov in sistemov ustrezno usklajene; malo je na primer koristi od procesa vrednotenja, če dobljeni izidi niso pravilno usklajeni z vknjižbami v glavni knjigi.
33. V večjih organizacijah izpopolnjeni računalniški in informacijski sistemi običajno ohranjajo sled delovanja v zvezi s finančnimi instrumenti in so zasnovani tako, da zagotavljajo izvedbo poravnave ob dospelosti. Obsežnejši računalniški sistemi lahko generirajo samodejno knjiženje na klirinške račune zaradi spremljanja gibanja denarja, vzpostavljene pa so tudi kontrole obdelave s ciljem zagotavljanja, da je delovanje v zvezi s finančnimi instrumenti pravilno izkazano v evidencah organizacije. Računalniški sistemi so lahko zasnovani tako, da pripravljajo poročila o izjemah z namenom, da opozorijo poslovodstvo na situacije, v katerih finančni instrumenti niso bili uporabljeni v mejah odobrenih limitov ali opravljene transakcije niso bile v mejah, določenih za izbrane nasprotnne stranke. Vendar pa niti izpopolnjen in domišljen računalniški sistem morda ne more zagotoviti popolnosti evidentiranja transakcij s finančnimi instrumenti. Zato poslovodstvo pogosto uvaja dodatne postopke, s

čimer se poveča verjetnost, da bodo vse transakcije evidentirane.